Чернігівська обласна універсальна
наукова бібліотека імені В.Г. Короленка

Знаменні і пам’ятні дати

Чернігівської області
на 2018 рік

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. В. Г. КОРОЛЕНКА

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2018 РІК

Чернігів
2017

УДК 908 (477.51)(059.3)
З – 72

Укладачі: Л. В. Студьонова, І. Я. Каганова, О. В. Дорохова

Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на
З-72 2018 рік / Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; уклад. : Л. В. Студьонова, І. Я. Каганова, О. В. Дорохова; відп. за вип. І. М. Аліференко. – Чернігів, 2017. – 94 с. Бібліогр. в кінці ст.

Посібник «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2018 рік» має рекомендаційний характер і не претендує на вичерпність. Укладачами вибрано декілька різнопланових дат, до яких підготовлені короткі додаткові відомості і складені рекомендаційні списки. Посібник стане у нагоді музейним і бібліотечним працівникам, краєзнавцям і журналістам, студентам і викладачам вищих навчальних закладів.

УДК 908 (477.51)(059.3)

© Чернігівська ОУНБ
ім. В. Г. Короленка, 2017

ПЕРЕЛІК ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2018 РІК

СІЧЕНЬ

1 – 65 років від дня народження Геннадія Сергійовича КАСЬЯНОВА (1953) – засновника та головного режисера Чернігівського молодіжного театру, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Народився у Запоріжжі.

– 65 років від дня народження Віктора Вікторовича ТКАЧЕНКА (1953) – голови Ради товариства «Чернігівське земляцтво» у Києві, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Народився у с. Ладинка Чернігівського р-ну.

3 – 150 років тому народився Микола Федорович ЧЕРНЯВСЬКИЙ (1868-1938) – поет, земський діяч, педагог, діяч національного відродження. У 1901-1903 рр. працював земським статистиком у Чернігові. Безпідставно заарештований і розстріляний.

5 – 155 років тому у с. Вороньки Козелецького повіту (нині Бобровицького р-ну) народився Михайло Миколайович КОЧУБЕЙ (1863-1935) – культурний і політичний діяч, драматург, благодійник, нащадок генерального судді В. Л. Кочубея. У 1896-1900 рр. – предводитель дворянства Козелецького, згодом – Борзнянського повітів.

7 – 240 років тому у Прилуках народився Микола Якович МАНДРИКА (1778(?)-1853) – генерал-лейтенант, учасник Вітчизняної війни 1812 року. Нагороджений орденом Св. Володимира 3-го ступеня. За Бородинську битву – орденом Св. Анни 2-го ступеня. За взяття Парижа отримав прусський орден «Pour le Merite». Помер і похований у Казані.

*11 – 120 років тому у с. Вертіївка Ніжинського р-ну народився Ананій Дмитрович ЛЕБІДЬ (1898-1937) – літературознавець, співробітник ВУАН, дослідник біографії і творчості М. М. Коцюбинського. Жертва сталінських репресій.

13 – 165 років тому у с. Ярошівка (нині с. Українське) Талалаївського р-ну народився Василь Петрович ГОРЛЕНКО (1853-1907) – український письменник, мистецтвознавець, фольклорист, етнограф. Випускник Ніжинського юридичного ліцею. Похований у рідному селі.

15 – 185 років тому у с. Попівка Конотопського пов. Чернігівської губ. народився Федір Іванович ЛЕОНТОВИЧ (1833-1911) – історик права, професор права, ректор Імператорського університету (нині Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова). Навчався у Ніжинській гімназії і в Юридичному ліцеї князя Безбородька.

24 – 150 років тому народився Григорій Олексійович КОВАЛЕНКО (1868-1937) – видавець, художник, письменник, етнограф, член «Чернігівської Української громади» (1896-1905). Працював секретарем у Чернігівській земській управі. Жертва сталінських репресій.

27 – 95 років тому (1923) відкрито Чернігівський обласний протитуберкульозний диспансер.

– 70 років тому народився Євген Михайлович КРІП (1948-2016) – художник-монументаліст з Чернігова, член Спілки художників України, лауреат премії ім. М. Коцюбинського (посмертно).

28 – 100 років тому у с. Рожнівка Ічнянського р-ну народився Іван Іванович ЧАЙКА (1918-1944) – головний старшина флоту. Похований у братській могилі у селищі Маттіла Ленінградської обл., яке було перейменовано на його честь.

– 80 років тому у Корюківці народився Едуард Прокопович УСОВ (1938-1978) – художник-графік. З 1944 р. проживав у Прилуках. Був першим і єдиним у цьому місті членом Спілки художників СРСР.

*29 – 100 років тому (1918) на ст. Крути поблизу Ніжина стався нерівний бій між добровольчими підрозділами Центральної Ради УНР і радянськими військами. На честь загиблих героїв 2006 р. тут споруджено пам'ятник.

30 – 75 років тому у с. Волевачі Козелецького р-ну народився Юрій (Георгій) Анатолійович АНТИПОВИЧ (1943-2016) – письменник і журналіст. Жив і працював у Полтаві.

ЛЮТИЙ

3 – 100 років тому у Прилуках народилася Любов Василівна ЗАБАШТА (1918-1990) – українська поетеса, прозаїк, драматург. Засновано літературно-мистецьку премію її імені.

7 – 85 років тому (1933) розпочато кримінальну справу проти жителів с. Ріпки, яких звинуватили у злісному саботуванні хлібозаготівлі та скоєнні терактів проти представників радянської влади.

10 – 125 років тому у Ніжині народився Дмитро Якимович ГРУДИНА (1893-1937) – український політик, театральний критик, історик театру, письменник, актор. Член Української Центральної Ради. Автор статей та посібника з теорії мистецтва. Вихованець і партнер М. Заньковецької. Жертва сталінського терору.

11 – 80 років тому народився Анатолій Максимович ПАШКЕВИЧ (1938-2005) – народний артист України, композитор, диригент. У 1989-2002 рр. – художній керівник та головний диригент Чернігівського народного хору. Помер і похований у Черкасах.

12 – 200 років тому народився Василь Іванович ШТЕРНБЕРГ (1818-1845) – російський художник. Відтворив у картинах життя Ічні, Качанівки, де влітку 1836-1838 рр. гостював у поміщика і мецената Г. С. Тарновського.

– 75 років тому у с. Камка Корюківського р-ну народився Павло Олексійович МИСНИК (1943-2017) – державний діяч, Генеральний консул України у Тюмені (РФ, 1999-2004 рр.), 1996-1999 – голова Ради товариства «Чернігівське земляцтво» у Києві.

– 70 років тому народився Микола Никифорович ТКАЧЕНКО (Чорновус) (1948-2006) – український поет та журналіст. Жив і працював у Прилуках.

13 – 175 років тому у Чернігові народився Микола Андрійович ВЕРБИЦЬКИЙ-АНТІОХ (1843-1909) – український поет, педагог і громадський діяч. Співавтор тексту Гімну України. Похований у Чернігові.

– 135 років тому у Стародубі народився Петро Юрійович ДЯТЛОВ (1883-після 1933) – революційний, громадський та політичний діяч, публіцист і перекладач. Навчався у Ніжинській гімназії, яку закінчив із срібною медаллю. Один з найактивніших членів Революційної української партії (РУП) на Чернігівщині. Репресований.

18 – 170 років тому у Прилуках народився Федір Герасимович МІЩЕНКО (1848-1906) – історик і філолог, професор, член-кореспондент Петербурзької АН. Початкову освіту здобув у Прилуцькому повітовому училищі. Уперше зробив науковий переклад російською мовою праць Геродота, Страбона, Фукідіда, Полібія, Демосфена.

23 – 55 років від дня народження Костянтина Вілійовича МОСКАЛЬЦЯ (1963) – українського поета, прозаїка, перекладача, літературознавця, музиканта, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка, премії ім. М. Коцюбинського. Народився і живе у с. Матіївка Бахмацького р-ну.

24 – 85 років тому у с. Журавка Варвинського р-ну народився Володимир Іванович ЖЕЛІБА (1933-2013 рр.) – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Білорусь (1992-1998 рр.).

*26 – 75 років тому (1943) у смт Варва розпочалось збройне повстання проти нацистських окупантів, яке 1 березня було потоплено у крові.

БЕРЕЗЕНЬ

1-2 – 75 років тому (1943) нацистські карателі палили Корюківку.

1 – 70 років від дня народження Петра Дмитровича ШАПОВАЛА (1948) – українського державного і політичного діяча, дипломата, Надзвичайного і Повноважного Посла України, заслуженого економіста України, почесного громадянина м. Городня. Член Національної спілки краєзнавців України. Відзначений орденами Преподобного Нестора Літописця II ступеня, «За заслуги» II ступеня, Святого Юрія Переможця. Народився у с. Рождественське (Жовтневе) Коропського р-ну.

6 – 100 років тому у с. Синявка Менського р-ну народився Юрій Іванович МАКСЮТА (1918-1990) – контр-адмірал, лауреат Ленінської премії. Брав участь у створенні Корабельного вимірювального комплексу для потреб космічних досліджень. Керував науково-дослідним навігаційно-гідрографічним інститутом.

7 – 95 років тому (1923) Президія ВУЦВК прийняла постанову «Про адміністративно-територіальний поділ Чернігівщини», за якою стара система районування (волость-повіт-губернія) замінювалась на нову (район-округ-губернія).

13 – 75 років тому (1943) у с. Козари Носівського р-ну нацистські окупанти спалили у місцевій церкві священиків разом із паствою. Загинуло 3908 жителів села, 420 людей спалено живцем.

*14 – 50 років від дня народження Олени Михайлівни КОНЕЧНОЇ (1968) – журналістки і письменниці, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Живе у Чернігові.

19 – 120 років тому у Чернігові народився Володимир Іванович ЛЕСЮЧЕВСЬКИЙ (1898-1942) – мистецтвознавець, музеєзнавець, живописець. З 1920 р. жив у Ніжині, де заснував Музей історії, мистецтв та етнографії, який і очолював. За його участі було придбано значну кількість речей, що нині складають відділ «старого Ніжина». Помер від виснаження під час блокади Ленінграда.

26 – 185 років тому у с. Городище Менського р-ну народився Олександр Федорович КІСТЯКІВСЬКИЙ (1833-1885) – український історик права, професор кримінального права, випускник Чернігівської духовної семінарії.

– 80 років тому у с. Чемер Козелецького р-ну народився Олексій Васильович ПЕТРЕНКО (1938-2017) – актор театру і кіно, народний артист України, народний артист Росії. Школу закінчив у Чернігові. Деякий час працював тут на заводі ковалем.

28 – 35 років тому (1983) вийшла Постанова Ради Міністрів УРСР «Про створення художнього музею в місті Чернігові», який нині носить ім'я Г. Галагана. Першим директором закладу була мистецтвознавець С. В. Ключник (1936-2017).

29 – 290 років тому у с. Лемеші Козелецького р-ну народився Кирило Григорович РОЗУМОВСЬКИЙ (1728-1803) – останній гетьман України, президент Петербурзької Академії наук, фельдмаршал, член Державної Ради Росії. Помер і похований у Батурині.

30 – 75 років тому (1943) сформовано партизанське з'єднання загонів Чернігівської області (командир – М. М. Попудренко).

31 – 145 років тому у с. Турівка Прилуцького пов. Полтавської губ. (нині Згурівського р-ну Київської обл.) народився Микола Іванович МІХНОВСЬКИЙ (1873-1924) – український політичний і громадський діяч, адвокат, публіцист, перший ідеолог українського націоналізму та організатор війська. Навчався у Прилуцькій гімназії.

КВІТЕНЬ

1 – 180 років тому у с. Антонівка Пирятинського пов. Полтавської губ. (нині Варвинського р-ну Чернігівської обл.) народився Василь Васильович ТАРНОВСЬКИЙ (1838-1899) – володар маєтку у Качанівці, меценат, творець музею старожитностей, який він пізніше подарував Чернігову. Нині це обласний історичний музей, що носить його ім'я.

3 – 65 років від дня народження Валентини Мефодіївни МАЛИНЕВСЬКОЇ (1953) – директора Чернігівської філії Національної академії керівних

кадрів культури і мистецтв, кандидата історичних наук, професора НАКККіМ, заслуженого працівника культури України. Народилася в с. Солов'ї Лугинського р-ну Житомирської обл.

4 – 80 років тому у с. Макарівка Бобровицького р-ну народився Олексій Олександрович ГОМОН (1938-2003) – танцівник, хореограф, педагог, головний балетмейстер Національного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки, народний артист України.

– 80 років від дня народження Володимира Володимировича ЄМЦЯ (1938) – народного художника України. Народився у Чернігові, дитячі роки минули у с. Довжик Чернігівського р-ну. Живе у Чернігові.

6 – 395 років тому (1623) Чернігову надано Магдебурзьке право.

7 – 80 років тому у с. Нова Басань Бобровицького р-ну народився Михайло Васильович ЗУБЕЦЬ (1938-2014) – український політик, вчений-зоотехнік, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААНУ, Герой України.

8 – 60 років від дня народження Анатолія Федоровича КОБЗАРЯ (1958) – соліста-вокаліста, заслуженого артиста України. Народився на хут. Рубіж Городнянського р-ну.

9 – 140 років тому у Ніжині в родині міщанина і француженки-гувернантки народився Олександр Георгійович ЯКИМЧЕНКО (1878-1929) – український, російський і французький художник. Жив і працював у Франції. У 1991 р. дочка подарувала Ніжину 73 збережені картини батька.

10 – 90 років тому у Прилуках народився Володимир Іванович БОЙКО (1928-2006) – український співак (бас), народний артист України, соліст Українського народного хору ім. Г. Г. Верьовки, почесний громадянин Прилук.

18 – 90 років тому народився Федір Степанович АРВАТ (1928-1999) – український мовознавець, педагог, кандидат філологічних наук, професор, академік АПН України, заслужений працівник освіти України, ректор НДПІ ім. М. Гоголя (1978-1995 рр.).

20 – 70 років від дня народження Володимира Федоровича САВЧЕНКА (1948) – доктора економічних наук, професора ЧНТУ, академіка Української Академії економічних наук, заслуженого економіста України. Народився у с. Митченки Бахмацького р-ну.

23 – 85 років від дня народження Анатолія Івановича ФЕНЕНКА (1933) – доктора технічних наук, професора, лауреата Державної премії у галузі науки і техніки. Народився у Прилуках.

24 – 80 років від дня народження Станіслава Трифоновича МАЩЕНКА (1938) – філософа і релігієзнавця Чернігово-Сіверського краю кінця XX-початку XXI ст., кандидата філософських наук, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Народився у Сосниці.

– 70 років тому народилася Раїса Іванівна РЕШЕТНЮК (1948-2014) – майстер художнього слова, лауреат Всеукраїнського конкурсу читців, засновниця Чернігівського відділу «Союзу українок», лауреат обласних премій імені О. Десняка, М. Коцюбинського, С. Русової, заслужена артистка України. Похована у Чернігові.

25 – 70 років від дня народження Володимира Даниловича ЗІНЧЕНКА (1948) – художника-монументаліста, заслуженого діяча мистецтв України. Народився у с. Роїще Чернігівського р-ну.

28 – 150 років тому в с. Журавка Варвинського р-ну народився Георгій Феодосійович ВОРОНИЙ (1868-1908) – видатний математик, випускник Прилуцької гімназії, доктор математичних наук, професор Варшавського університету, член-кореспондент Петербурзької Академії наук. Похований у рідному селі.

30 – 90 років тому в с. Іваниця Ічнянського р-ну народився Микола Йосипович СЛЬОЗКА (1928-2009) – народний артист України, актор театру і кіно.

ТРАВЕНЬ

2 – 100 років тому народився Петро Іванович АРТЕМЕНКО (1918-1942) – український поет, перекладач, випускник Ніжинського педінституту ім. М. Гоголя. До війни працював журналістом у Чернігові. Страчений гітлерівцями у Лубнах на Полтавщині як підпільник.

5 – 190 років тому на хут. Мотронівка Борзнянського повіту (нині у складі с. Оленівка Борзнянського району) народилася ГАННА БАРВІНОК (Олександра Михайлівна Білозерська) (1828-1911) – українська письменниця, дружина П. Куліша.

– 145 років тому у Сосниці народився Юрій Степанович ВИНОГРАДСБКИЙ (1873-1965) – український краєзнавець і діалектолог, засновник Сосницького краєзнавчого музею. Помер і похований у рідному місті.

10 – 170 років тому в Чернігові народився Микола Петрович ЧИРВИНСБКИЙ (1848-1920) – український зоотехнік, один з основоположників зоотехнічної науки, професор сільськогосподарських наук (1898-1919 рр.), перший виборний ректор (1905-1906 рр.) Київського політехнічного інституту.

*12 – 100 років тому народився Яків Петрович БАТЮК (1918-1943) – адвокат, керівник Ніжинського підпілля, посмертно удостоєний звання Героя

Радянського Союзу. Його ім'я носять вулиці у Чернігові та Ніжині. Тут йому встановлено пам'ятник.

*14 – 80 років тому в Глухові Сумської області народився Станіслав Панасович РЕП'ЯХ (1938-2012) – поет, прозаїк, перекладач, журналіст, заслужений працівник культури України, лауреат багатьох престижних літературних премій, незмінний керівник Чернігівської обласної організації Національної СПУ. Дитинство і юність його пройшли в с. Макіївка Носівського р-ну. Похований у Чернігові.

15 – 145 років тому у німецькому м. Вісбаден народився Павло Петрович СКОРОПАДСЬКИЙ (1873-1945) – український громадський і політичний діяч, військовик, гетьман Української держави (29.04-14.12.1918), дитинство якого промайнуло у селищі Тростянець Ічнянського р-ну – родинному маєтку козацького роду Скоропадських.

18 – 90 років тому народився Микола Олександрович КОМОВ (1928-2017) – чернігівський письменник, педагог і бібліофіл.

19 – 130 тому народився Володимир Михайлович КОНАШЕВИЧ (1888-1963) – художник, графік, майстер книжкової графіки, доктор мистецтвознавства. У 1897-1908, 1915 рр. проживав у Чернігові, де зберігся будинок (пам'ятка історії), в якому проживала родина Конашевичів.

21 – 70 років тому народився Валерій Григорович БУЙМИСТЕР (1948) – оперний співак, народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка, доцент Національної музичної академії України ім. П. Чайковського. Дитинство та юність співака пов'язані з Ічнею.

24 – 135 років тому народився Кирило Григорович СТЕЦЕНКО (1882-1920) – композитор, хоровий диригент і громадський діяч, протоієрей УАПЦ. У 1909 році митець перебував у Батурині.

– 120 років тому народився Борис Львович ЛУГОВСБКИЙ (1898-1937) – історик, етнограф, музейний працівник, життям і діяльністю пов'язаний з Черніговом. У серпні 1937 р. заарештований «як активний націоналіст». За нез'ясованих обставин покінчив життя самогубством у Чернігівській в'язниці.

27 – 175 років тому у с. Стахорщина Новгород-Сіверського р-ну народився Дмитро Якович САМОКВАСОВ (1843-1911) – археолог, антрополог та історик права, професор Варшавського і Московського університетів, перший професійний дослідник стародавніх могил Чернігівської землі.

ЧЕРВЕНЬ

1 – 80 років тому народився Любомир Мирославович БОДНАРУК (1938-2009) – фундатор і художній керівник камерного хору ім. Д. Бортнянського

у Чернігові, лауреат премії ім. М. Коцюбинського, заслужений працівник культури України, заслужений діяч мистецтв України, почесний громадянин Чернігова.

– 60 років від дня народження Віктора Івановича КОВТУНА (1958) – народного художника України, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка. Народився у с. Мезин Коропського р-ну. Почесний громадянин Коропа.

6 – 60 років тому народився Володимир Володимирович КРИВОШЕЯ (1958-2015) – історик, доктор історичних наук, член редколегії журналу «Сіверянський літопис», автор книги «Українське козацтво в національній пам'яті. Чернігівський полк» та ін.

11 – 50 років від дня народження Сергія Юрійовича НЕСМІЯНОВА (1968) – актора Чернігівського обласного театру ляльок ім. О. Довженка, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Народився у м. Рига (Латвія).

12 – 85 років тому у с. Мала Кошелівка Ніжинського р-ну народився Сергій Ілліч БОГДАН (1933-2016) – відомий чернігівський просвітянин, поет, громадський діяч, заслужений лікар України.

18 – 145 років тому у Чернігові народився Михайло Андрійович ІСКРИЦЬКИЙ (1873-1931) – громадсько-політичний та земський діяч. Предводитель дворянства Суразького повіту Чернігівської губернії, депутат II та III Державних дум Російської імперії. Помер у Франції.

– 100 років тому у с. Жукотки Чернігівського району народився Дмитро Павлович ЄДОМАХА (1918-1992) – завідувач читального залу (1947-1969), заступник директора з наукової роботи Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка (1969-1981), льотчик-винищувач часів Другої світової війни. Нагороджений Орденом Вітчизняної війни I ступеня.

19 – 180 років тому народився Юлій Янович ФЕДЕРС (1838-1909) – латиський живописець-пейзажист. У 1905-1909 рр. жив у Ніжині, де і похований. На фасаді будинку, де мешкав художник з родиною, встановлено меморіальну дошку.

– 110 років тому в с. Північщина Городнянського району народився Федір Євдокимович ЛОСЬ (1908-1980) – український історик, доктор історичних наук, лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки за 8-томну працю «Історія Української РСР».

20 – 175 років тому народився Федір Гнатович СТРАВІНСЬКИЙ (1843-1902) – український та російський оперний співак (бас). Батько композитора

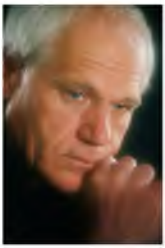
Ігоря Стравінського. У 1862-1869 рр. навчався у Ніжинському юридичному ліцеї.

22 – 170 років тому народився Олександр-Едуард Юлійович ЯГН (1848-1922) – український архітектор, художник, майстер художньої кераміки, один із засновників стилю український модерн. Створив у маєтку О. С. Рахманової у с. Білорічиця на Прилуччині архітектурний ансамбль, церкву-усипальницю декабристів Волконських у с. Вороньки Бобровицького р-ну (зруйнована). За його проектом зведено будинок М. М. Кочубея у цьому ж селі. Помер у с. Білорічиця Прилуцького р-ну.

23 – 65 років від дня народження Тетяни Миколаївни ФЕДОРИТЕНКО (1953) – графіка і живописця, автора та виконавця складних проектів монументального мистецтва. Виставлялася у Швеції, Німеччині, інших країнах. Член Національної спілки художників України. Викладач Чернігівської дитячої художньої школи. Народилася у Чернігові.

24 – 70 років від дня народження Петра Яковича АНТОНЕНКА (1948) – журналіста, прозаїка, просвітянина, члена Спілки журналістів України, лауреата міжнародної премії журналістики ім. В. Стуса, премії ім. А. Погрібного, літературних премій ім. М. Коцюбинського та Б. Грінченка. Засновник і головний редактор обласної газети «Світ-інфо». Народився у с. Авдіївка Куликівського р-ну.

25 – 55 років від дня народження Людмили Василівни ЯСНОВСЬКОЇ (1963) – історика, археолога, краєзнавця, кандидата історичних наук, доцента Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка, автора публікацій історичної та краєзнавчої тематики. Народилася у Чернігові.

26 – 100 років тому в с. Бахмач народився Василь Павлович БЕРЕЖНИЙ (1918-1988) – український письменник-фантаст, журналіст.

27 – 80 років тому у с. Займище Щорського (нині Сновського) р-ну народився Олександр Олексійович СМОЛЯК (1938-2016) – український письменник, публіцист. Школу закінчив у Сновську. Довгий час жив і працював в Івано-Франківську.

30 – 65 років тому народився Федір Федорович КРАВЧУК (1953-2010) – український художник-живописець, член Національної спілки художників України, лауреат премії ім. М. Коцюбинського. Жив і працював у Чернігові. Помер у с. Невкля Городнянського р-ну.

ЛИПЕНЬ

9 – 70 років від дня народження Анатолія Кириловича МОЙСІЄНКА (1948) – українського письменника, мовознавця, доктора філологічних наук, професора КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Бурівка Городнянського р-ну.

13 – 75 років тому народився Володимир Миколайович ГОЦУЛЕНКО (1943-2015) – український поет і сценарист, творчий шлях якого розпочинався у Чернігові. Жив і працював у Києві.

– 70 років від дня народження Петра Іларіоновича КУЦЕНКА (1948) – журналіста, поета і перекладача, члена Спілки журналістів України, члена Національної СПУ, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Живе у Чернігові.

12 – 90 років від дня народження Юлія Миколайовича ЯТЧЕНКА (1928) – українського художника у галузі станкового малярства, народного художника України, професора живопису. Народився у Ріпках.

17 – 15 років тому (2003) прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України «Про утворення Новгород-Сіверської державної гімназії імені К. Д. Ушинського».

– 50 років від дня народження Іллі Андрійовича ХОМЕНКА (1968) – письменника-фантаста, радіодраматурга, кандидата філологічних наук, доцента кафедри телебачення і радіомовлення Інституту журналістики КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Народився у Чернігові.

22 – 75 років від дня народження Євгена Вікторовича ПЕРЕБІНОСА (1943) – актора,

театрального режисера, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в Любечі.

24 – 185 років тому у с. Риботин Коропського р-ну народився Петро Іванович ПЕРЕМЕЖКО (1833-1893) – один із фундаторів української гістології, професор і завідувач кафедри гістології Київського університету Святого Володимира. Закінчив Новгород-Сіверську гімназію. Помер і похований у Києві.

*27 – 165 років тому у Житомирі народився Володимир Галактіонович КОРОЛЕНКО (1853-1921) – російський та український письменник, публіцист, громадський діяч. Дружні зв'язки пов'язували В. Г. Короленка з М. М. Коцюбинським. Багато років письменники листувалися та обмінювалися творами. В особистій бібліотеці М. М. Коцюбинського зберігаються «Очерки и рассказы» В. Г. Короленка у трьох книгах з дарчими написами. У часописі «Русское богатство» В. Г. Короленко надрукував оповідання М. М. Коцюбинського, переклади яких російською мовою здійснив Л. Д. Шрамченко (1877-1954) – статистик Чернігівського земського статистичного бюро, уродженець Олишівки. Ім'ям В. Г. Короленка названо вулицю та обласну бібліотеку у Чернігові.

СЕРПЕНЬ

– 350 років тому (1668) відбувся бій поблизу Прилук проти татар.

2 – 75 років тому у с. Займище Щорського (нині Сновського) р-ну народився Іван Іванович ЄВСЄЄНКО (1943-2014) – прозаїк, лауреат премій ім. І. Буніна, І. Тургенєва, І. Шмельова, В. Шукшина. Герої його книг здебільшого прийшли до читачів із Займища або Нових Борович, із лісів Сновщини. Жив і працював у Воронежі (Росія).

9 – 80 років від дня народження Леоніда Даниловича КУЧМИ (1938) – другого Президента України (1994-2005). Народився у с. Чайкине Новгород-Сіверського р-ну.

*10 – 65 років від дня народження Віктора Миколайовича КОШМАЛА (1953) – журналіста та фотохудожника, секретаря Чернігівської обласної організації Національної спілки фотохудожників України. Народився у Бахмачі.

15 – 190 років тому у Конотопі Чернігівської губ. (нині Сумська обл.) народився Степан Іванович ПОНОМАРЬОВ (1828-1913) – видатний український філолог і бібліограф, випускник Ніжинської гімназії, автор словника «Достопамятные уроженцы Черниговской губернии» (1898) та ін.

20 – 120 років тому у смт Березна Менського р-ну народився Дометій Йосипович БЕРЕЗЕНЕЦЬ (справж. – Йоха) (1898-1988) – український співак (баритон), педагог. Закінчив музично-драматичний інститут у Києві. Артистичну діяльність розпочав як співак і

хормейстер у Чернігові. Емігрував у 1944 р. Помер у м. Едмонтон (Канада).

22 – 100 років тому народився Віктор Миколайович КОСТАРЧУК (1918-2001) – кандидат фізико-математичних наук, професор, ректор Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т. Г. Шевченка (1954-1982 рр.).

24 – День Незалежності України.

26 – 100 років тому народився Андрій Микитович МОРДОВЕЦЬ (1918-2006) – український живописець, заслужений художник України, лауреат премії ім. М. Коцюбинського. Жив і працював у Чернігові.

29 – 100 років тому у с. Ваганичі Городнянського р-ну народився Олександр Миколайович СНОПОК (1918-1991) – художник-живописець. Працював у пейзажному та портретному жанрах.

30 – 155 років тому народився Матвій Тимофійович ВАСИЛЬЄВ (Святошенко) (1863-1961) – композитор, диригент, автор музики до 80 українських п'єс, заслужений діяч мистецтв. З 1935 по 1948 роки завідував музичною частиною Чернігівського українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.

ВЕРЕСЕНЬ

– 120 років тому (1897) у Батурині відкрито земську бібліотеку.

1 – 100 років тому у Ніжині народився Ігор Васильович КАЧУРОВСЬКИЙ (1918-2013) – поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, радіожурналіст, лауреат літературної премії ім. М. Рильського. Представник української еміграції у Мюнхені (Німеччина). Похований на території садиби у с. Крути Ніжинського р-ну, де минули його дитячі роки.

9 – 75 років тому у с. Шептаки Новгород-Сіверського р-ну народився Михайло Сергійович БУНАК (1943-2011) – заслужений працівник культури України, лауреат премії ім. М. Коцюбинського.

19 – 15 років тому (2003) сесія Прилуцької районної ради затвердила сучасний герб району.

20 – 75 років від дня народження АМВРОСІЯ (Полікопа Андрій Якович) (1943) – митрополита Чернігівського і Новгород-Сіверського, архієрея УПЦ МП, кандидата богослов'я, почесного громадянина Чернігова. З 23 вересня 2017 р. призначений тимчасово керуючим Ніжинською єпархією.

21 – 75 років тому (1943) війська Центрального фронту під командуванням маршала К. К. Рокосовського визволили Чернігів від нацистських окупантів.

22 – 155 років тому народилася Віра Устимівна ДЕЙША (Коцюбинська) (1863-1921) – українська революціонерка та громадська діячка. Засновниця першої української школи у Чернігові. Певний час керувала Чернігівською громадською бібліотекою (нині

ОУНБ ім. В. Г. Короленка). У 1893 році склала «Каталог книг для систематического чтения». Дружина письменника М. М. Коцюбинського.

25 – 175 років тому народився Гліб Іванович УСПЕНСЬКИЙ (1843-1902) – російський письменник. У 1856-1861 рр. навчався у Чернігівській гімназії. Автор творів про Чернігів. На будинку по вул. Кирпоноса № 20-б, де мешкала родина, встановлено меморіальну дошку на честь Г. І. Успенського.

– 70 років від дня народження Олени Олексіївни КИЯШКО (1948) – заступника головного редактора головної редакції радіопрограм Чернігівської філії Національної телекомпанії України, члена Національної спілки журналістів України. Народилася у Мені.

30 – Всеукраїнський День бібліотек.

– 75 років тому (1943) завершилася Чернігівсько-Прип'ятська наступальна операція, в ході якої Чернігівська область була визволена від нацистських окупантів.

ЖОВТЕНЬ

– 310 років тому (1708) жителі Новгорода-Сіверського разом з військовими частинами витримали облогу семитисячного загону шведів і відстояли місто.

– 180 років тому (1838) у с. Березівка Талалаївського р-ну відкрито загальноосвітню школу.

5 – 135 років тому народився Петро Федорович БОЛБОЧАН (1883-1919) – український військовий діяч, полковник Армії УНР. Другий Запорізький полк під його командуванням вів бойові дії на Чернігівщині в серпні-жовтні 1918 року.

15 – 185 років тому на хуторі Теребень біля села Землянка Глухівського пов. Чернігівської губ. народилася Пелагея Яківна ЛИТВИНОВА-БАРТОШ (1833-1904) – українська громадська діячка, письменниця, етнограф і фольклорист, праправнучка П. Полуботка. Від середини 1860-х років мешкала у Глухові, Новгороді-Сіверському, Ніжині, Києві та Москві.

24 – 100 років тому у м. Мена народилася Ірина Миколаївна МЕЛЬНИКОВА (1918-2010) – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України.

26 – 170 років тому народився Дмитро Васильович МАРКОВИЧ (1848-1920) – правник, письменник, громадський, політичний і державний діяч, випускник Новгород-Сіверської гімназії, навчався у Ніжинському історико-філологічному інституті князя Безбородька. Небіж О. В. Марковича.

27 – 135 років тому у с. Блистова Менського р-ну народився Терентій Савич КОРІНЬ (1883-1931) – український борець і важкоатлет. Переможець Всесвітнього з'їзду спортсменів-важкоатлетів у Парижі

1906 р., чемпіон світу з класичної боротьби у Лондоні 1906 р., учасник Олімпійських ігор у Стокгольмі 1912 р. Востаннє відвідав батьківщину у 1912 р. Його ім'ям названі вулиці у Блистові Менського р-ну і Чернігові.

*31 – 165 років тому у Коропі народився Микола Іванович КИБАЛЬЧИЧ (1853-1881) – український винахідник і революціонер-народник. Автор схеми першого у світі реактивного літального апарата. Страчений за замах на імператора Олександра II.

ЛИСТОПАД

2 – 310 років тому (1708) російські війська на чолі із князем О. Меншиковим захопили і спалили Батурин.

4 – 130 років тому у Срібному народився Дмитро Федорович СОЛОВЕЙ (1888-1966) – громадський діяч, статистик, історик, публіцист, письменник. Член Української вільної академії наук у США (1965). Помер у США.

7 – 140 років тому в смт. Березна Менського р-ну народився Аврам Родіонович ГРЕБІНЬ (Гребень) (1878-1961) – лірник, виконавець дум, історичних та ліричних пісень. Учень Т. М. Пархоменка.

– 80 років від дня народження Аркадія Федоровича СИДОРУКА (1938) – публіциста-міжнародника, політолога, перекладача, заслуженого

журналіста України, першого лауреата «Приз Гарета Джоунза». Народився в Ічні.

12 – 210 років тому у Варві народився Осип Максимович БОДЯНСЬКИЙ (1808-1877) – історик, філолог-славіст, фольклорист, письменник.

14 – 190 років тому народився Лев Михайлович ЖЕМЧУЖНИКОВ (1828-1912) – український і російський художник, письменник, фольклорист. З 1852 до 1857 р. жив і творив на Чернігівщині (Сокиринці, Линовиця, Седнів, Погорільці). Про це написано в його книзі «Мои воспоминания из прошлого». По материнській лінії – правнук гетьмана К. Г. Розумовського.

16 – 130 років тому народився Євген Антонович РИХЛИК (1888-1937) – український мовознавець, етнограф, краєзнавець, культурно-освітній діяч. З листопада 1925 р. – професор Ніжинського інституту народної освіти. У 1931 р. заарештований у Ніжині як агент чеської розвідки. Реабілітований посмертно 1958 р.

18 – 80 років тому у с. Грабів Ічнянського р-ну народився Микола Олександрович ШУЛЬГА (1938-2012) – український вчений в галузі механіки, доктор фізико-математичних наук, член-кореспондент НАН України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, премії ім. О. М. Динника. Похований у Києві.

21 – 150 років тому у Чернігові народився Григорій Степанович ЩЕРБИНА (1868-1903) – віце-консул Російської імперії у Верхній Албанії (1894 р.), консул у Косовській Мітровиці (1902-1903 рр.). Смертельно поранений фанатиком-албанцем пострілом у спину. Згідно із заповітом прах дипломата перевезений до Чернігова, де його поховали на Болдиних горах біля Троїцького собору.

– 140 років тому на хуторі (нині село) Даньківка Прилуцького р-ну народився Михайло Петрович ГАЙДАЙ (1878-1965) – хоровий диригент, фольклорист, музикознавець.

28 – 15 років тому (2003) Чернігівська обласна рада ухвалила рішення «Про присвоєння імені професора А. М. Груші Чернігівській обласній лікарні».

29 – 120 років тому народилась Галина Сергіївна ОЛЬШЕВСЬКА (1898-1972) – актриса Чернігівського українського музично-драматичного академічного театру ім. Т. Г. Шевченка, народна артистка УРСР.

– 85 років тому народився Вадим Васильович ВАСИЛЬЄВ (1933-2017) – актор, народний артист України. З 1967 р. – актор Чернігівського українського музично-драматичного академічного театру ім. Т. Г. Шевченка.

ГРУДЕНЬ

– 50 років тому (1968) здано в експлуатацію першу газову свердловину на Гнідинцівському родовищі у Варвинському районі. З цього дня Чернігівщина отримала повне право називатися газовою областю.

*3 – 65 років від дня народження Ніни Яківни ТКАЧЕНКО (1953) – української поетеси, члена Національної СПУ, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Народилася на Вінничині. Проживає у Прилуках.

4 – 145 років тому у Чернігові народився Михайло Михайлович МОГИЛЯНСЬКИЙ (1873-1942) – юрист, літератор і журналіст, перекладач творів М. М. Коцюбинського російською мовою, науковий співробітник ВУАН і керівник Комісії для складання біографічного словника. Його діти Ладя Могилянська і Дмитро Тась стали поетами, були репресовані і загинули у сталінських таборах. М. М. Могилянський помер у с. Велика Мурта Красноярського краю.

5 – 70 років від дня народження Миколи Митрофановича БОРЩА (1948) – диригента, директора та хормейстера капели бандуристів ім. О. Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм, регента Єпархіального хору церкви Святої Великомучениці

Катерини у Чернігові, заслуженого працівника культури України. Народився у с. Заудайка Ічнянського р-ну.

6 – 70 років від дня народження Тамари Павлівни ДЕМЧЕНКО (1948) – кандидата істор. наук, доцента Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка, краєзнавця, лауреата премії ім. М. Коцюбинського. Народилася на Сумщині, пізніше родина переїхала у Талалаївку.

8 – 160 років тому у Городні народився Микола Маркіянович ВОЛКОВИЧ (1858-1938) – хірург, один із засновників оториноларингології в Україні, професор, дійсний член АН УРСР. Жив у Києві.

9 – 155 років тому народився Борис Дмитрович ГРІНЧЕНКО (1863-1910) – український письменник, педагог, літературознавець, видавець, громадсько-культурний діяч. У 1893-1903 рр. жив і працював у Чернігові.

12 – 150 років тому (1868) повітове училище у Седневі реорганізоване у земську школу.

– 15 років тому (2003) 8-а сесія Ніжинської районної ради 4-го скликання затвердила сучасний герб району.

14 – 130 років тому в Чернігові народився В'ячеслав Костянтинович ПУХТИНСЬКИЙ (1888-1980) – кандидат історичних наук, викладач німецької мови та латини, краєзнавець. Автор спогадів про

Чернігів «Дней минувших были и анекдоты», рукопис яких зберігається у ДАЧО.

17 – 85 років від дня народження Дмитра Андрійовича ГОЛОВКА (1933) – українського поета, прозаїка і краєзнавця, лауреата премії ім. П. Тичини. Народився у с. Піски Бобровицького р-ну.

19 – 80 років від дня народження Валерія Васильовича СТРЕЛКА (Стрілка) – поета, перекладача, члена НСПУ та Союзу білоруських письменників, лауреата Міжнародної літературної премії ім. І. Франка та літературної премії ім. Кондрата Крапиви. Народився у Любечі.

– 140 років тому у с. Синявка Менського р-ну народився Петро Федорович ТКАЧЕНКО-ГАЛАШКО (1878-1918) – український кобзар, учень Т. М. Пархоменка. У 1906 р. художник О. Сластіон зробив зарисовку Ткаченка.

22 – 185 років тому народилася Марія Олександрівна ВІЛІНСЬКА (Марко Вовчок) (1833-1907) – українська і російська письменниця, життя і творчість якої пов'язані з Черніговом і Чернігівщиною. У 1851 – 1853 рр. жила у Чернігові разом з чоловіком О. В. Марковичем, бувала у селах Чернігівщини, де збирала народну поетичну творчість.

25 – 100 років тому в селищі Холми Корюківського р-ну народився Олександр Панкратович ЧЕРНИШ (1918-1993) – український археолог, доктор історичних наук.

29 – 20 років тому (1998) відповідно до Указу Президента України Чернігівському державному архітектурно-історичному заповіднику надано статус Національного.

ЦЬОГО РОКУ:

*950 років (1068) з часу першої писемної згадки про с-ще Седнів Чернігівського р-ну.

940 років (1078) з часу першої писемної згадки про м. Новгород-Сіверський.

920 років (1098) з часу першої літописної згадки про м. Остер.

870 років (1148) з часу першої писемної згадки про села Рудка і Старий Білоус Чернігівського р-ну.

610 років (1408) з часу першої писемної згадки про м. Мена.

495 років (1523) з часу першої писемної згадки про села Пльохів і Слабин Чернігівського р-ну.

370 років (1648) з часу утворення Чернігівського, Ніжинського, Прилуцького, Сосницького, Борзнянського полків – військових та адміністративно-територіальних одиниць держави Б. Хмельницького та писемної згадки про с. Новий Білоус Чернігівського р-ну за назвою Ляхів Білоус.

360 років тому (1658) Григорій Константинович (у чернецтві Геннадій) написав чудотворну ікону чернігівської Іллінської Богоматері.

350 років тому (1668) козацька рада у Новгороді-Сіверському обрала гетьманом Д. Многогрішного.

240 років (1778) з часу заснування Качанівського архітектурно-паркового ансамблю в Ічнянському р-ні.

235 років тому (1783) Прилукам надано Магдебурзьке право.

220 років тому (1798) засновано Чернігівську поліцію.

215 років тому (1803) завершено будівництво Воскресенської церкви – архітектурної пам'ятки Батурина.

190 років тому (1828) український бджоляр-експериментатор П. І. Прокопович заснував школу бджільництва у с. Митченки Бахмацького р-ну.

180 років (1838) з часу виходу першого номеру газети «Черниговские губернские ведомости». Видавалась до 1918 р.

160 років тому (1858) іноземний підприємець Карл Раух побудував на східній околиці Корюківки цукровий завод.

140 років тому (1868) Ніжин став залізничним вузлом. Споруджено Ніжинський залізничний вокзал.

135 років тому (1883) у с. Оленівка Борзнянського р-ну відкрито середню школу, яка нині носить ім'я Ганни Барвінок.

135 років тому (1883) відбулося переселення селян Чернігівської губернії у Південно-Усурійський край (1883-1885 рр.).

125 років тому (1893) через смт Куликівка прокладено залізницю Чернігів-Крути.

120 років тому (1898) у приміщенні Седнівського волосного правління відкрито бібліотеку. Попечителем бібліотеки обрано Ф. А. Лизогуба, бібліотекарем – учителя П. М. Костюка.

120 років (1898) з часу переїзду М. М. Коцюбинського (1864-1913) до Чернігова.

100 років тому (1918) у Чернігові створено видавництво «Сіверянська думка». Припинило свою діяльність у 1919 р. У 1990-х рр. відбулась спроба

відновити діяльність видавництва, але незабаром воно знову припинило своє існування.

90 років тому (1928) у приміщенні ліквідованого радянською владою монастиря почала діяти Ладанська трудова комуна (Прилуччина) безпритульних дітей і малолітніх правопорушників. Їй присвячено роман І. Микитенка «Ранок».

85 років тому (1933) голодомор на Чернігівщині досяг апогею.

85 років тому (1933) засновано Чернігівську обласну науково-медичну бібліотеку і Ніжинський український драматичний театр ім. М. Коцюбинського.

80 років тому (1938) Бахмач набув статусу міста.

70 років тому (1948) розпочалося спорудження залізничного вокзалу у Чернігові.

70 років (1948) з часу відкриття Чернігівської центральної міської бібліотеки ім. М. Коцюбинського.

60 років тому (1958) Бобровиця, Корюківка та Семенівка набули статусу міста.

55 років тому (1963) відкрито Будинок творчості і відпочинку Національної Спілки художників України у Седневі Чернігівського р-ну.

25 років (1993) з часу заснування Чернігівського ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою.

15 років тому (2003) у Прилуках відкрилась перша в області опорно-транзитна станція «SI-2000», що забезпечила якісний транзит міжміських і міжнародних з'єднань та дозволила розширити міську телефонну мережу.

* * *

1035 років тому у Любечі народився АНТОНІЙ ПЕЧЕРСЬКИЙ (983-1073) – один з найвизначніших церковних діячів Київської Русі. Деякий час жив у печерах Троїцького монастиря у Чернігові.

140 років тому народився Василь Олександрович БАЗИЛЕВИЧ (1878-?) – лікар, учасник українського руху на Чернігівщині.

185 років тому на хуторі Мотронівка Борзнянського пов. (нині у межах с. Оленівка Борзнянського р-ну) народився Микола Михайлович БІЛОЗЕРСЬКИЙ (1833-1896) – видавець українських літописів, фольклорист, етнограф, володар чотирьох маєтків у Борзнянському пов. Наукова діяльність його пов'язана з Чернігівщиною. Брат Ганни Барвінок. Похований у Борзні.

235 років тому народився Павло Андрійович ДУБРОВСЬКИЙ (1783-?) – український архітектор, автор проекту палацо-паркового ансамблю у с. Сокиринці Срібнянського р-ну.

210 років тому на хуторі Кукуріківщина Борзнянського пов. (нині с. Забілівщина Борзнянського

р-ну) народився Віктор Миколайович ЗАБІЛА (1808-1869) – відомий український поет-романтик, випускник Ніжинської гімназії вищих наук.

145 років тому у с. Вертіївка Ніжинського р-ну народився Дмитро Климентійович ЛЕБІДЬ (1873-1937) – діяч українського національно-демократичного і культурного відродження у Чернігові. Навколо нього і його дітей формувалося чернігівське оточення І. Л. Шрага.

100 років тому народився Йосип Гнатович СМОЛЯНСЬКИЙ (1918-1943) – керівник Новгород-Сіверської підпільної молодіжної організації. Окупанти виявили підпільників 30 квітня 1943 р. Розстріляний 13 травня 1943 р. у міській тюрмі.

130 років тому народився Гнат (Ігнатій) Васильович СТАДНЮК (1888-?) – учитель однієї із середніх шкіл, евакуйованих до Чернігова із західних областей 1915 р. Голова Української ради Чернігівської губернії. Комісар УЦР з українізації школи.

230 років тому народився Григорій Степанович ТАРНОВСЬКИЙ (1788-1853) – український поміщик, меценат. У 1824 р. після смерті матері успадкував садибу Качанівка на Ічнянщині.

190 років тому в с. Красилівка Козелецького р-ну народився Олександр Васильович ШИШАЦЬКИЙ-ІЛЛІЧ (1828-1859) – український етнограф і поет, редактор газети «Черниговские губернские ведомости», в якій вміщував матеріали з фольклору та етнографії.

11 СІЧНЯ
120 років від дня народження
А. Д. ЛЕБЕДЯ (1898-1937)

ДІЯЧ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Ананій Дмитрович Лебідь народився разом із сестрою-близнючкою Юлією 11 січня 1898 року у с. Вертіївка Ніжинського району в сім'ї земського вчителя Дмитра Климентійовича Лебедя та його дружини Наталії Василівни. Мав молодшого брата Миколу. У 1900 році Лебеді переїхали до Чернігова, де батько працював вихователем у земському сирітському домі. Дмитро Климентійович отримав одноповерховий будинок як чиновник згідно із тодішніми правилами. Під час спільної роботи в оціночно-статистичному бюро Чернігівського губернського земства потоваришував з Михайлом Коцюбинським. Про атмосферу в сім'ї записано у протоколі допиту НКВД Ананія Лебедя, старшого сина Дмитра Климентійовича, наступне: «Батько мій належав до тих українофілів, котрі вірили тільки в український рух, у Жовтневій революції він вбачав крах українського руху. Його політичні погляди завжди визначало українство. В моїй сім'ї завжди панувала українська розмовна мова, наша сім'я добре спілкувалася з родиною Коцюбинських, саме Коцюбинський багато вклав у нашу атмосферу».

У 1916 році Ананій Лебідь закінчив Чернігівську гімназію і вступив до Петербурзької Політехніки. За рік його призвали до армії і направили до Петергофської школи прапорщиків. Навчався до жовтневого більшовицького перевороту 1917 року. Повернувся до Чернігова. Звідси був направлений до Київської школи прапорщиків. У часи Гетьманату Павла Скоропадського служив у Чернігівському

окружному суді перекладачем (володів українською, російською, польською та французькою мовами). Підтримав Директорію, а з кінця 1918 р. повернувся у рідний Чернігів, де 1922 року закінчив Інститут народної освіти. У 1919-1922 рр. працював у Чернігівському етнографічному музеї ім. В. Тарновського спочатку на посаді емісара, а з 1920 р. – помічника завідувача відділу рукописів. У 1922-1923 рр. був членом експертної комісії Чернігівського архіву. З 1923 року читав лекції у Київському педагогічному технікумі імені Б. Грінченка, згодом працював співробітником комісії з видання пам'яток новітнього письменства при ВУАН та секретарем редакції часопису «Життя і революція».

За рекомендаціями академіків С. Єфремова та А. Кримського навчався в аспірантурі Київської філії Інституту Тараса Шевченка. Ананій Лебідь був одним із зачинателів наукового коцюбинськознавства. У 1929 р. Ананія Лебедя заарештували у справі так званої Спілки визволення України. Пережив сім місяців ув'язнення. Бракувало доказів, але його засудили на три роки умовно і це унеможливило завершення видання тридцяти томів творів М. М. Коцюбинського.

20 квітня 1935 р. Ананій Лебідь був заарештований вдруге і проходив у «справі неокласиків» так само, як Микола Зеров, Марко Вороний, Павло Филипович, Леонід Митькевич, Борис Пилипенко. Слідство тривало майже рік. 1-4 лютого 1936 р. трибуналом усім, як «активним учасникам контрреволюційної терористичної організації», було визначено міру покарання – десять років позбавлення волі у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна.

У червні 1936 р. етап прибув на Соловки, але вже у жовтні 1937 р. справа була переглянута Ленінградською трійкою НКВД. Вирок було замінено на розстріл. А. Д. Лебідь розстріляний у Ленінграді

8 грудня 1937 р. З усієї групи «неокласиків» до реабілітації дожив один чернігівець Леонід Іванович Митькевич, який 1957 р. заявив прокуророві, що слідство у їхній справі велося з грубими порушеннями соціалістичної законності. Реабілітований 1958 року. Рішенням Військової колегії Верховного Суду СРСР від 31 березня 1958 р. Микола Зеров, Павло Филипович, Ананій Лебідь, Борис Пилипенко реабілітовані посмертно.

Необхідно сказати декілька слів і про всю родину Лебедів. Батько Дмитро Климентійович був діяльним патріотом, одним із організаторів товариства «Просвіта» та видавництва «Сіверянська думка». Він був близьким знайомим С. Єфремова, листувався з ним. С. Єфремов зупинявся в їх родині, коли бував у Чернігові.

Молодший брат Ананія гімназист Микола вступив до Української партії соціалістів-революціонерів. 30 січня 1918 року, у віці 18 років, його спіткала загадкова смерть від гнійного запалення мозку внаслідок вогнепального поранення. Побутує дві версії його загибелі. За першою, Микола Лебідь брав участь у бою під Крутами. За другою – став першою жертвою «червоного терору» в Чернігові. Юнака поховали на загальному цвинтарі по вул. Старобілоуській. На надгробку викарбувано напис: «Щирому сину України».

На кінець 1930-х років із великої родини Лебедів залишились лише жінки. Дмитро Климентійович Лебідь був засуджений у справі «СВУ» і висланий до міста Льгов Курської області, де помер у 1930 р. на п'ятдесят восьмому році життя. За межі України у тій же справі було вислано його зятя О. Карповича. Він не мав змоги виховувати маленьку доньку, мешкати з родиною у рідному місті.

Старенька Наталія Василівна Лебідь, у якої радянська влада забрала чоловіка та двох синів, доживала свого віку із донькою Юлією, викладачем хімії, що внаслідок політичних переслідувань чоловіка,

залишилась одна з малолітньою донькою на руках. Воєнні роки вони пережили в окупованому Києві. Померла Наталія Василівна Лебідь у 1947 р. Юлія Дмитрівна залишилася самотньою, що наводить на невтішні прогнози, щодо життя її доньки. Таким чином, зі смертю Юлії Лебідь, рід Лебедів перервався.

ЛІТЕРАТУРА:

АНДРІЙЧУК Т. Родина Лебедів у національно-культурному житті Чернігова на початку XX ст. / Тамара Андрійчук // Шрагівські читання: зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2011. – Вип. 1. – С. 83-93.

АНДРІЙЧУК Т. В. Ананій Лебідь : трагедія людини та науковця / Тамара Андрійчук // Реабілітовані історією : у 27-ми т. Чернігівська область. – Чернігів, 2012. – Т. 4. – С. 202-212.

АНДРІЙЧУК Т. Чернігівець Леонід Митькевич – маловідомий представник «Розстріляного відродження» / Тамара Андрійчук // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2012. – Вип. 2. – С. 179-183.

АНДРІЙЧУК Т. «… Я ріс під великим впливом родини Коцюбинського» : репресований коцюбинськознавець Ананій Лебідь (11.01.1898-8.12.1937) / Тамара Андрійчук // Матеріали науково-практичної конференції «Феномен Михайла Коцюбинського у художніх вимірах українства», що відбулася в Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику М. Коцюбинського 16-17 вересня 2009 р. до 145-річчя від дня народження М. Коцюбинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.vspu.edu.ua/vistavki/kocubinskiy/publik_pro/material/konf1.pdf

ЄФРЕМОВ С. О. Щоденники. 1923-1929 / Сергій Єфремов. – Київ, 1997. – 834 с.

ТЕРЕН О. З глибин історії / О. Терен // Біла хата (Чернігів). – 2004. – 29 жовт.

29 СІЧНЯ
100 років тому (1918) сталася трагедія на ст. Крути

БІЙ ЗА ВОЛЮ

28 січня 1918 року червоногвардійські загони захопили Конотоп і станцію Бахмач. Війська УНР відступили у напрямку ст. Крути. Командувачем червоними військами у бою під Крутами було призначено М. А. Муравйова – одіозну постать колишнього штрафника, позбавленого офіцерського звання, есера, який пристав до більшовиків. Він розробив план «блискавичної ешелонної війни», яка відбувалась без оголошення самої війни. «Ешелонна» війна передбачала швидке просування радянських військ залізницею, у повній відсутності фронту, у напрямку Києва, Чернігова, Катеринослава, Донбасу на поїздах, нападаючи несподівано на українські гарнізони в містах і на станціях.

За спогадами В. О. Антонова-Овсієнка, 28 січня 1918 року розпочався бій під Крутами, який тривав цілий день і закінчився 30 січня поразкою українців. Аби надати собі неабияку значимість і очорнити противника, Муравйов інформував про цей бій Антонова-Овсієнка і Раднарком таким чином: *«Після дводенного бою перша революційна армія Єгорова за підтримки другої армії Берзіна біля ст. Крути розбила контрреволюційні війська Ради під проводом Петлюри. Петроградська Червона гвардія, Виборзька і Московська гвардії винесли весь бій на своїх плечах. Війська Петлюри під час бою пустили поїзд з беззбройними солдатами з фронту назустріч наступаючим революційним військам і відкрили по нещасних*

артилерійський вогонь. Війська Ради складалися з батальйонів офіцерів, юнкерів і студентів, які, окрім зробленого звірства із солдатами, що поверталися з фронту, били сестер милосердя, які потрапили під час бою до їхніх рук. Йду на Київ. Селяни захоплено зустрічають революційні війська».

Як же насправді розгорталися події? 5 січня 1918 р. на заклик уряду УНР збори студентів молодших курсів Київського університету Св. Володимира і Українського народного університету ухвалили резолюцію про створення студентського куреня Січових Стрільців. До новоствореного куреня вступили також учні старших класів української гімназії імені Кирило-Мефодіївського братства в Києві. Склалися дві сотні, на чолі яких поставили студента Українського народного університету сотника Андрія Омельченка.

26 січня 1918 року у Київ надійшло повідомлення командира загону Аверкія Гончаренка з-під Бахмача про негайну допомогу, адже більшовицькі загони пішли у наступ. Вже наступного дня перша сотня новоствореного Студентського куреня, яка в більшості своїй не мала жодної бойової підготовки, прийшла на допомогу. На озброєнні студентів було лише 16 кулеметів та саморобний бронепоїзд у вигляді артилерійської гармати на залізничній платформі. Аверкій Гончаренко наказав відступити до залізничної станції Крути і зайняти оборону. 28 січня Студентський курінь дістався місця призначення. Чотири сотні студентів та юнкерів були поділені на чотири взводи по 28-30 людей. Три з них зайняли позиції в окопах, четверта, що складалася з наймолодших та тих, хто не вмів стріляти, перебувала у резерві. Наступного ранку 29 січня, близько 9 години, розпочався наступ. Загін матросів Ремньова потрапив під обстріл захисників Крут. Бій тривав понад п'ять годин. Українці відбили кілька атак, під час яких зазнали значних втрат. Приблизно у цей час на допомогу

Ремньову почали надходити інші загони Муравйова (зокрема, 1-й Петроградський загін), а з боку Чернігівської колії підійшов радянський бронепоїзд, що розпочав обстріл оборонців із тилу.

У студентів та юнкерів закінчувалися набої й снаряди для гармати. Загони більшовиків почали обходити позиції захисників із лівого флангу. Наближалась небезпека бути оточеними. Командир студентської сотні Андрій Омельченко вирішив спочатку багнетною атакою відбити ворога, а вже потім відступати. Атака виявилася невдалою, адже юнакам протистояли професійні вояки. Сотня зазнала втрат, загинув і сам Омельченко. Бійці Студентського куреня почали відходити у напрямку Києва. Більшості вдалося відступити на потязі, який на них чекав. Можна було отримати підтримку зі станції Бобрик, де знаходився великий загін під орудою Симона Петлюри. Але, на жаль, він покинув позиції у Крутах, бо отримав звістку про збройне повстання на заводі «Арсенал». Тому й рушив на Київ, оскільки, на його думку, саме там була найбільша небезпека.

Пізніше зібралися всі українські підрозділи і з'ясувалося, що у сум'ятті бою у полон потрапив розвідувальний загін (близько 30 осіб). Відступаючи у сутінках, студенти втратили орієнтир та вийшли прямо на станцію Крути, вже зайняту червоногвардійцями. Червоний командир Єгор Попов, розлючений значними втратами з боку радянських військ (близько 300 осіб), наказав ліквідувати полонених. Очевидці розповідали, що з студентів спочатку знущалися, а потім розстріляли.

Трагічна загибель Студентського куреня під Крутами стала символом патріотизму і жертовності у боротьбі за незалежну Україну. За рішенням Центральної Ради від 19 березня 1918 р. було вирішено урочисто перепоховати полеглих студентів на Аскольдовій могилі у Києві. Тіла двадцяти восьми загиблих юнаків було перевезено до

місця, де відбулася громадська жалоба і поховання. На церемонії виступив М. С. Грушевський.

З часом про подвиг молоді під Крутами було забуто. В радянській історичній літературі ця подія згадувалася лише одним коротким реченням. Лише за часів Незалежності нові архівні знахідки дозволили виявити справжню картину бою під Крутами та збройної боротьби в Україні на початку 1918 р. День 29 січня став для українців Днем пам'яті героїв Крут. У 2006 році біля села Пам'ятне Борзнянського району відкрито Меморіал пам'яті героїв Крут. До його складу входить монумент битви під Крутами, символічна могила-курган, каплиця, озеро у формі хреста, музейна експозиція розміщена у старовинних залізничних вагонах.

ЛІТЕРАТУРА:

БІЙ під Крутами в національній пам'яті : зб. док. і матеріалів / упоряд. : О. М. Любовець та ін. – Київ : Пріоритети, 2013. – 288 с.

БОЙКО О. Бій під Крутами : історія вивчення / Олександр Бойко // Укр. істор. журн. – 2008. – № 2. – С. 43-54.

ГІЛЬОВ І. Пам'ять Крут. І уроки… / Ігор Гільов // Деснян. правда (Чернігів). – 2017. – № 5 (2 лют.). – С. 1, 6.

ГОНЧАРЕНКО А. Бій під Крутами / Аверкій Гончаренко // Вечірній Київ. – 1994. – 4 лют. – С. 3 ; Україна. – 1994. – № 4. – С. 10-13.

Спогади сотника, командира куреня 1-ї ім. гетьмана Б. Хмельницького Юнацької Військової школи і коменданта оборони Бахмача у 1917 р.

ДУДЧЕНКО Г. Крутівські події 1918 р. крізь призму історичної пам'яті / Геннадій Дудченко // Ніжин. старовина. – 2013. – Вип. 15. – С. 155-157.

Публ. спогади про бій під ст. Крути взимку 1918 р., записані від мешканців пристанційного с. Пам'ятне Борзнянського р-ну.

ЕТКІНА І.І. До причин трагедії під Крутами. Селянський рух у Чернігівській губернії в жовтні 1917 – січні 1918 рр. / Ірина Еткіна // Література та культура Полісся. – Ніжин, 2009. – Вип. 48. – С. 126-134.

ЗЯТЬЄВ С. «Ці юнаки вкрили себе нев'янучою славою…» / Сергій Зятьєв // Народна армія. – 2016. – 23 січ. – С. 10.

КОВАЛЕНКО О. «Ми рвали одвічні пута…» / Олександр Коваленко // Київ. – 1994. – №8-9. – С. 144-148.

КРУТИ, бій 1918 // Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 5. – С. 420.

КРУТИ. Січень 1918 року : док., матеріали, дослідж., кіносценарій / Іст. – культурол. т-во «Герої Крут» ; упоряд. Я. Гаврилюк. – Київ : Просвіта, 2010. – 880 с.

НАЗАРЕНКО В. Боєм під Крутами командував уродженець Варвинщини / Віталій Назаренко // Чернігівщина. – 2015. – 29 січ. – С. 7, 15.

Нарис про А. М. Гончаренка (22.10.1890-12.04.1980) – сотника, уродженця с. Дащенки Варвинського р-ну. Помер у США.

СОРОКА Ю. В. Бій під Крутами / Ю. Сорока. – Харків : Фоліо, 2014. – 118 с.

ФАЙЗУЛІН Я. «В 300 шагах от поезда их расстреляли разрывными пулями» : про екзекуцію під станцією Крути 29 січня 1918 року збереглися свідчення в більшовицьких документах // Файзулін Я. Україна у вогні минулого століття : постаті, факти, версії / Ярослав Файзулін, Володимир Гінда. – Харків, 2015. – С. 147-156.

ЧОРНОМОР В. Крути 29 січня 1918 р., – символ героїзму українського юнацтва / Володимир Чорномор // Слово Просвіти. – 2016. – № 4 (28 січ. – 3 лют.). – С. 2.

26 ЛЮТОГО

75 років тому (1943) у смт Варва розпочалось збройне повстання проти гітлерівських окупантів

ЗАГРАВА НАД УДАЄМ

Скупі архівні документи засвідчують, що 12 вересня 1941 року фашистські літаки вперше скинули бомби на Варву. Після цього розпочалися систематичні бомбардування, припинили роботу школи і установи. Відчувалась паніка серед районного керівництва. Територію Варвинського району залишили перший і другий секретарі райкому компартії України, голова райвиконкому перед вступом німців покінчив життя самогубством. Винищувальний батальйон припинив свою діяльність. 17 вересня 1941 року Варвинщину захопили німці. З'явилися колаборанти, завдяки яким були розсекречені і видані окупантам всі склади зброї, боєприпасів, спорядження, продуктів харчування, необхідних для ведення підпільної роботи і партизанської боротьби у тилу ворога.

І тим не менше, у травні-червні 1942 р. у Варві була створена підпільна організація. Організатори – І. Р. Кисляк та Г. Д. Кириченко. Поступово чисельність організації зросла до дванадцяти осіб. Підпільники ставили своїм завданням збір людей і зброї для створення партизанського загону. Вони закликали односельців чинити опір окупантам, не їхати до Німеччини, вірити у перемогу над ворогом.

На початку серпня 1942 р. був заарештований І. П. Здоровець – третій секретар Київського підпільного обкому компартії України, який аби врятуватися, пробирався у Варву до своїх родичів. Підпільники допомогли йому вирватися з тюрми. У вересні 1942 р. І. П. Здоровець став членом Варвинської підпільної організації. Хоча підпільники проводили обмежені дії, але їх наявність відчувалася.

23 лютого 1943 р. розпочалися арешти комуністів, комсомольців і радянських активістів у районі. Страта заарештованих була намічена на 27 лютого, місце для розправи – північна околиця Варви.

У ніч з 26 на 27 лютого 1943 року у райцентрі почалося збройне повстання. Варвинська поліція була обеззброєна. Всіх заарештованих вдалося визволити і передати їм захоплену у поліцаїв зброю. Підпільні групи створили озброєний загін, який 27 лютого вранці розгромив німецьку жандармерію та інші органи нацистської влади у райцентрі.

Штаб повстанців на чолі із І. П. Здоровцем провів у Варві мітинг. На будинках колишньої міліції, де розташувався штаб, та райвиконкому майоріли червоні прапори, як символи перемоги над ворогом. Відголос про повстання блискавично розповсюджувався сусідніми районами.

Вранці 28 лютого 1943 р. нацисти розпочали наступ на Варву з боку Прилук. Сили німців значно перевищували повстанські. Повстанцям довелося відходити з боєм, внаслідок чого було знищено декілька фашистів і затримано їх просування, що дало змогу населенню залишити Варву, а повстанцям передислокуватися.

Фашисти вдерлися в райцентр у другій половині дня 28 лютого. Підібравши трупи вбитих, окупанти жорстко розправилися з мирним населенням. Було спалено майже 200 будинків і знищено понад 100 стариків і дітей, що не змогли втекти. Основні бойові сили повстанців окопалися у Варві. 1 березня після короткочасного бою вони залишили село.

2 березня всі групи зібралися в Озерянах Варвинського р-ну. У цей час остаточно сформувався партизанський загін, який у квітні 1943 р. очолив Є. Х. Соколовський. За дії партизанів нацисти помстилися Озерянам – спалили живцем 217 людей.

Про все це у 1945 р. спеціальній комісії розповіли жителі Варви І. Р. Кисляк (один із організаторів підпілля), М. Я. Прихода, І. М. Холод, Г. Я. Фурса і М. Ф. Фурса.

Згодом місцевий краєзнавець В. С. Голобородько встановив, що сили повстанців були обмеженими – 30 підпільників проти озброєного загону есесівців та 50 поліцаїв із сусідніх районів. Підпільники розраховували на допомогу 187 в'язнів, яких вони визволили. Краєзнавець встановив поіменно багатьох учасників Варвинського повстання, в якому були задіяні майже 200 людей.

Важко не погодитися із думкою В. С. Голобородька: на території колишнього СРСР відомі лише два антифашистські повстання – Варвинське лютневе та Павлоградське у Дніпропетровській області. Вони продемонстрували ненависть населення до окупантів, готовність українського народу дати відсіч ворогові.

Сьогодні можна почути і прочитати твердження, що у фашистських злодіяннях винні радянські партизани, які вели свою боротьбу поряд із населеними пунктами. На противагу такій думці варто процитувати документ Л-221, який був озвучений на Нюрнберзькому процесі і в якому зафіксовано репліку, кинуту Гітлером Герінгу на нараді 16 липня 1941 року: «Гігантський простір… повинен бути якнайшвидше замирений. Краще за все цього можна досягти шляхом розстрілу кожного, хто кине хоча б косий погляд». А генерал-фельдмаршал Кейтель своєю директивою розтлумачив ці слова так: людське життя у країнах, яких це стосується, абсолютно нічого не варте, тому вплинути на кожного можна лише шляхом застосування надзвичайної жорстокості.

Не забуваймо про це, аби минула жорстокість не повернулася на нашу землю!

ЛІТЕРАТУРА:

ВАРВИНСКИЙ набат // Комсомольское знамя (Киев). – 1967. – 16 февр.

ГАРБАР І. Вічна пам'ять / Іван Гарбар // Гарт (Чернігів). – 2012. – 15 берез. – С. 21.

Житель с. Озеряни Варвинського р-ну розповідає про трагедію, яка сталася 19 березня 1943 р.

ДАНИЛЕНКО М. Повстання у Варві / Микола Даниленко ; інтерв'ю провів О. Олійник // Біла хата. – 2010. – 11 берез. – С. 3.

ДОММЕ Є.В. Варва – європейське містечко : [сторінки історії] / Євген Домме. – Чернігів, 2015. – 47 с. : іл.

КРАВЧЕНКО І. Так діяли народні месники / І. Кравченко // Радянське життя (Варва). – 1967. – 13 черв.

НАГНОЙНИЙ Я. Заграва над Варвою / Яків Нагнойний // Деснян. правда. – 1967. – 15 берез.

ПРИГОРОВСЬКИЙ В. Заграва над Удаєм / Віталій Пригоровський // Комсомольський гарт (Чернігів). – 1974. – 25 лип., 27 лип.

ПРИГОРОВСЬКИЙ В. Історична ніч / Віталій Пригоровський // Черніг. вісн. – 1997. – 9 трав. – С. 4 ; 16 трав. – С. 4.

САВЕРСЬКА-ЛИХОШВА В. В. Антифашистські повстання в роки тимчасової окупації України німецько-фашистськими загарбниками (1941-1943) та їх роль у визволенні Вітчизни / Валентина Саверська-Лихошва. – Варва, 2013. – 54 с.

14 БЕРЕЗНЯ
50 років від дня народження
О. М. КОНЕЧНОЇ (1968)

«ВСІ МОЇ ГЕРОЇ ЖИВУТЬ У МЕНІ»

Олена Михайлівна Конечна народилася у Чернігові 14 березня 1968 року. Однак її родове коріння на Вінниччині. Письменниця розповідала, що там і дотепер живе більшість її родичів. У дитинстві щоліта їздила на канікули до бабусі з дідусем. На Вінниччині народилися батьки Олени Михайлівни, старша сестра, а вона в сім'ї – перша чернігівка. По закінченні школи вступила на біолого-ґрунтознавчий факультет Ленінградського університету.

Отримавши диплом, два роки працювала інспектором Чернігівського державного комітету з охорони природи. В одному з інтерв'ю Олена Михайлівна зізналася, що просто ходити на роботу було нецікаво. Хотілося чогось незвичайного. Під впливом творів Конан Дойла, які дуже любила, вона написала кілька пригодницьких повістей. Давала читати їх друзям і знайомим. Тоді і вирішила змінити роботу, знайти щось таке, що було б пов'язане з літературною діяльністю. Спочатку майбутня письменниця потрапила до видавництва «Деснянська правда». А з 1995 до 2005 р. працювала кореспондентом обласної газети «Деснянська правда». Так розпочалося її літературне життя.

Видала власну казку для дітей «Копійчині мандри». У 1999 році О. М. Конечна стала переможцем Міжнародного конкурсу молодих літераторів «Гранослов» за збірку оповідань «На березі дощів», яка

відкрила їй шлях до вступу до Національної Спілки письменників України.

Письменниця є автором низки книг для дорослих. Серед них перша і друга частини авантюрного роману «За ґратами раю», детектив «Озброєний янгол» та збірка психологічних оповідань «Час у пригорщах». Герої цих творів дуже різні. Хтось з них «усвідомлює, що він – лише порошинка всесвіту, і відчуває себе маленьким та безсилим, – говорить письменниця, – проте я глибоко переконана в тому, що кожна людина має всередині свого єства велетенську силу, тільки не завжди знає, як її віднайти. Своїми творами я надихаю себе і читачів на ці пошуки».

Книги О. М. Конечної для дітей пройняті добротою і людяністю, любов'ю до рідної землі. Вони допомагають юній душі знайти своє місце серед людей і відстояти власну гідність. Переконують, що жити цікаво.

У травні 2013 року Олена Конечна очолила Чернігівську обласну організацію Національної спілки письменників України. За три роки перебування на цій посаді Олена Михайлівна докладала чимало зусиль для згуртування письменників області. Завдяки її старанням було відкрито кабінет обласної письменницької організації, де заслуховуються актуальні питання та проводяться засідання, відбуваються зустрічі з авторами. Тут зібрані художні твори літераторів області, які виходили з друку, і з ними може ознайомитися кожен член спілки.

Олена Конечна брала активну участь у створенні унікального видання «Чернігівська Шевченкіана» – спільного літературно-мистецького проекту обласної організації Національної спілки письменників України та Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка, в якому найповніше зібрано поетичні, прозові, публіцистичні твори та

художні роботи чернігівських літераторів і митців на Шевченківську тему, починаючи від XIX-го століття і до наших днів.

Творам О. М. Конечної притаманні висока художня майстерність, глибокий ліризм і філософічність. Вони змушують глибоко замислитися про наше буття, про відношення між людьми, рідними, зрозуміти своє «Я». Її твори дивують новим баченням земної обителі. Письменниця відзначена літературними преміями імені В. Блакитного, М. Коцюбинського, І. Кошелівця.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори

КОПИЙЧИНІ мандри : казка : для дошк. і мол. шк. віку / ред. П. І. Куценко ; худож. Є. В. Зотова. – Чернігів : Деснян. правда, 2005. – 47 с. : іл.

ЗА ГРАТАМИ раю : гостросюжетний детектив / ред. П. Куценко. – Чернігів : Деснян. правда, 2006. – 224 с.

ЧАС у пригорщах : зб. оповідань. – Чернігів : Чернігів. обереги, 2009. – 184 с.

ОЗБРОЄНИЙ янгол : фантаст. – пригод. повість. – Чернігів : Деснян. правда, 2010. – 223 с.

СИНДРОМ Роксолани : роман. – Чернігів : [Деснян. правда], 2010. – 320 с. – (Авантюрний роман).

ЛІТЕРАТУРНА Чернігівщина: від сивої минувшини до наших днів // Соборність. – 2014. – № 1-2. – С. 6-19.

Статті про творчість О. М. Конечної

БРИК О. Час у пригорщах Олени Конечної / Олексій Брик // Деснян. правда. – 2015. – 10-11 черв. – С. 8.

ДМИТРО Іванов здав головування : загальні збори Чернігів. відділення НСП України задовольнили заяву голови Дмитра Іванова і звільнили його зі своєї посади. Головою обрано Олену Конечну // Сіверщина. – 2013. – 23 трав. – С. 3.

ЛАУРЕАТИ визначені! // Гарт. – 2011. – 1 верес. – С. 11.

Присудження премії імені М. Коцюбинського за 2011 рік. Серед лауреатів – О. М. Конечна.

МАСТЄРОВА В. Всі грані людської душі / Валентина Мастєрова // Деснян. правда. – 2002. – 10 січ.

СУЧАСНІ письменники України : біобібліогр. довід. – вид. уточ. і доп. / упоряд. А. Гай ; відп. ред. О. Курило. – Біла Церква : Буква, 2012. – 567 с.

С. 216 : О. М. Конечна.

12 ТРАВНЯ

100 років від дня народження

Я. П. БАТЮКА (1918-1943)

НАЗАВЖДИ ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІЧНИЙ

Яків Петрович Батюк народився 12 травня 1918 р. у багатодітній родині у селі Рижани Житомирської області. Його батьки Петро Іванович і Параскева Миколаївна були простими селянами. П. І. Батюк – учасник Першої світової війни. Побував у полоні, з якого кілька місяців добирався у рідне село з далекої Болгарії.

На Батьківщині громадянська війна. Епідемії забирали тисячі людських життів. У 1920 р. дворічний Яків захворів на віспу. Хвороба дала ускладнення, хлопчик втратив зір, як з'ясувалося – назавжди.

У 1921 р. родина Батюків отримала землю. Почали вирощувати хміль – прибуткову, на той час, культуру. У домі був достаток. Яків підростав. Страшна недуга розвинула у нього прекрасну пам'ять і слух. У 1926 р. хлопчик став учнем Київської школи сліпих, яку закінчив на відмінно.

У 1929 році сім'ю Батюків визнали куркульською. Батьків, старшого брата Павла заарештували і відправили до Сибіру. А брата Василя і сестри Ольги, що жили на той час вже окремими сім'ями під Києвом, покарання не торкнулося. Вони наглядали за Яковом і наймолодшою Женею. Через деякий час Василеві чудом вдалося визволити батьків і брата та повернути їх в Україну. Сім'я з'єдналася і переїхала до Ніжина.

У 1935 році Яків Батюк вступив на останній курс робітфаку Київського університету, а потім – на юридичний факультет. У 1940 р. закінчив навчання в університеті і за направленням прибув на роботу до Ніжинської міської колегії адвокатів.

Почалася війна. Родина Батюків не виявляла особливої любові до радянської влади. Але Яків прийшов у військкомат і звернувся з проханням взяти його військовим юристом. Йому різко відмовили. А райком комсомолу порекомендував залучити адвоката до підпільної роботи. В умовах окупації Батюк починає створювати підпільну організацію.

Він влаштувався на роботу директором в артіль з виробництва канатів. Тут він знайшов однодумців. Займалися для початку актами саботажу. П. І. Батюк десь роздобув друкарську машинку і обладнання для виготовлення листівок. Знайомий залізничник Микола Конопат

приніс радіоприймач. Поступово склалася група патріотів, що налічувала сімнадцять юнаків та дівчат.

Вдалося встановити зв'язки з партизанським загоном «За Батьківщину!» та розвідувально-диверсійною групою під командуванням К. С. Гнідаша. За його завданням деякі з підпільників влаштувалися на роботу в різні німецькі установи та на аеродром. Завдяки тому, що підпільники змогли надати точні координати, радянська авіація вивела з ладу десятки фашистських літаків, що базувалися на Ніжинському аеродромі, знищила три німецькі склади з боєприпасами.

Підпільники розповсюджували серед поліцаїв та жителів міста відозви і листівки, написані під диктовку Якова Батюка. Збирали відомості про місця дислокації фашистських воїнських підрозділів, маршрути їхнього пересування, переправили до партизанів п'ятнадцять військовополонених, що працювали у німецькому шпиталі. Передали у загін майже 150 гвинтівок, тисячі патронів, гранати, навіть кілька авіабомб. Знищили телеграфно-телефонну лінію Ніжин-Бахмач, пустили під укіс ворожий поїзд із вантажем. Коли у керівництва загону налагодився контакт з Українським штабом партизанського руху, Кузьма Гнідаш переправив їм рацію. Успішну роботу рації забезпечували люди з групи Якова Батюка.

У липні 1943 року почалися арешти серед підпільників. Гестапівці отримували інформацію від своїх агентів – лікаря Юрія Єгорова і чоловіка на ім'я «Сашка». 19 липня 1943 року заарештували і привезли до в'язниці Якова і Женю Батюків. На допиті у слідчого НКВС 12 листопада 1943 р., Олександр Боярський, що у період окупації працював наглядачем у Ніжинській тюрмі, показав, що Яків Батюк переховувався кілька днів у знайомих. Саме тут його й побачив Боярський і зрозумів, що це той сліпий, якого шукає гестапо. Розповів

про це тюремному наглядачу Олександру Статковському (він товаришував з Батюком ще до війни), а той зателефонував німцям. Подякою зраднику стала пачка цигарок.

Після жорстоких катувань у ніч з 6 на 7 вересня 1943 року двома вантажними машинами усі 26 заарештованих підпільників були вивезені до залізничної станції, біля зруйнованої водонапірної вежі їх розстріляли. Трагедія сталася за вісім днів до того, як 15 вересня 1943 року до Ніжина увійшли радянські війська.

Тіла підпільників перепоховані на Центральному (Троїцькому) кладовищі міста. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 травня 1965 року Я. П. Батюк посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу. У 1967 році у Ніжині встановлено його погруддя. Його ім'я носять вулиці у Чернігові та Ніжині.

ЛІТЕРАТУРА:

ЄМЕЛЬЯНОВ В. Микола Наумович Шуст [8.08.1916-16.01.2007] // Ніжин. старовина. – Київ, 2007. – Вип. 3 (6). – С. 184.

Учасник Ніжинського підпілля, письменник.

СЕРЕДА Д. Адвокат Яків Батюк – єдиний сліпий солдат світу [Електронний ресурс] / Дмитро Середа. – Режим доступу: http://advokatrada.org.ua.-

СУЯРКО В. Батюк Яків Петрович (12.05.1918-7.09.1943). Герой Рад. Союзу / В. Суярко // Герої – освітяни і науковці України. – 2-е вид., доп. – Київ, 2012. – С. 314-317.

СУЯРКО Л. У світлі легендарного подвигу : до 85-річчя від дня народження Я. П. Батюка / Л. Суярко // Носів. вісті. – 2003. – 21 черв. – С. 5.

ТКАЧ М. Вони були талановиті й мужні : (до 60-річчя визволення Чернігівщини від німецько-фашистських окупантів / Михайло Ткач // Літ. Чернігів. – 2003. – № 3. – С. 3-8.

ШАТРОВ Є. Подвиг у пітьмі : докум. повість / Євген Шатров ; пер. з рос. – Київ : Молодь, 1966. – 216 с.

ШЛОМА М.В. Із тюремного зошита : поезії / Михайло Шлома // Літ. Чернігів. – 2003. – № 3. – С. 9-12.

Поет, член підпільної організації Я. Батюка. Один з тих, хто вижив у німецькій катівні. Загинув 1944 р. на території Словаччини.

ШУСТ М. Н. Пітьмі непідвладні : худож. – докум. повість / Микола Шуст. – Київ : Молодь, 1983. – 111с. : іл.

ШУСТ М. Н. У Ніжині над Остром : у 2 ч. / Микола Шуст. – Чернігів, 1995. – 192 с.

14 ТРАВНЯ
80 років від дня народження
С. П. РЕП'ЯХА (1938-2012)

ПОЕТ, ПУБЛІЦИСТ, ГРОМАДЯНИН

Станіслав Панасович Реп'ях народився 14 травня 1938 року в місті Глухові Сумської області у студентській сім'ї. Невдовзі батьки, уродженці і жителі с. Макіївки Носівського району, повернулися до родинного гнізда, де промайнули роки дитинства і юності Славка. На короткий час батьки-вчителі виїздили на Полтавщину, у села Лосинівського

району, але атестат зрілості майбутній літератор отримав у рідній Макіївці.

Станіслав був обдарованою дитиною. Грав на баяні, чудово співав, пробував писати вірші. Захоплювався футболом, багато читав, цікавився німецькою мовою, історією. У 1956 році почав дописувати у Лосинівську районну газету «Ударний труд». Одне з його оповідань перемогло в конкурсі для письменників-початківців, який започаткувала газета.

У 1957 році газета «Деснянська правда» опублікувала перші вірші Станіслава Реп'яха. Того ж року він став студентом філологічного факультету Вінницького педінституту ім. М. Островського. Після третього курсу перевівся на заочне відділення. Працював коректором обласної молодіжної газети, а також на посаді методиста з клубної роботи у Вінницькому Будинку народної творчості. Тут же познайомився зі своєю майбутньою дружиною Тамарою Майданюк – перекладачкою з німецької мови.

У 1960 році журнал «Жовтень» опублікував вірш Станіслава Реп'яха «Картина». Згодом з'явилася перша добірка поезій молодого поета у газеті «Ленінське плем'я» з передмовою Євгена Гуцала. Влітку 1961 року Станіслав переїхав до Чернігова. Почав працювати у редакції обласної молодіжної газети «Комсомолець Чернігівщини» (нині «Гарт»). Писав статті, нариси, вивчав життя Чернігівської області і займався власною художньою творчістю.

У 1962 році закінчив навчання, а за рік став літературним працівником редакції газети «Деснянська правда». Працював на цій посаді понад сім років. З 1999 по 2000 рік – співробітник газети «Чернігівський вісник» і обласного радіо.

Перша збірка його віршів «Твоїм іменем» вийшла у 1965 році. А у 1966 р. у США було видано двотомник «Шістдесят поетів

шістдесятих років». Передмову до першого тому написав Станіслав Реп'ях. До другого тому упорядник Богдан Кравців включив його твори. Згодом у Києві було видано двотомник самого письменника, до якого увійшли художні твори й переклади.

Членом Спілки письменників України Станіслав Реп'ях став у березні 1970 року за рекомендацією Євгена Гуцала, Володимира П'янова та Олександра Підсухи.

У грудні 1976 року С. П. Реп'ях очолив нещодавно створену Чернігівську обласну організацію Національної спілки письменників України. Тридцять п'ять років він залишався незмінним головою цього творчого об'єднання. Також був членом правління Літфонду СРСР, членом Ради Національної спілки письменників України. Творчість Станіслава Реп'яха відзначена престижними літературними преміями імені Г. Сковороди «Сад Божественних пісень», В. Сосюри, М. Коцюбинського, «Тріумф» ім. М. Гоголя, В. Блакитного, чуваською премією ім. М. Сеспеля. Нагороджений орденом «Знак Пошани». Йому присвоєно звання заслуженого працівника культури України.

Станіслав Панасович Реп'ях помер у Чернігові 29 червня 2012 року після тяжкої хвороби. У Чернігові на будинку, в якому він жив, відкрито меморіальну дошку.

Такою є офіційна коротка біографія письменника. Але він був ще й людиною. У молоді роки – красивий брюнет з розумними, виразними очима. Люблячий чоловік. Доброзичливий і привітний, завжди з посмішкою. Для початкуючих поетів і прозаїків – наш кошовий. Для композиторів – наш автор. На тексти Станіслава Панасовича написано понад сто пісень. Для ОУНБ ім. В. Г. Короленка – друг і однодумець. Завдяки йому користувачі бібліотеки мали змогу побачити і почути відомих українських письменників Євгена Гуцала, Григора Тютюнника, Миколу Вінграновського, Миколу Зарудного, Володимира

Коломійця, Миколу Слав'ятинського, югославського поета Мілана Ніколіча, твори якого він перекладав українською мовою, місцевих письменників, якими він опікувався як старший товариш.

До Станіслава Панасовича дуже підходять слова видатної української поетеси Ліни Костенко: «Письменник повинен мати долю, а не кар'єру». Так, поет і публіцист Станіслав Реп'ях мав гарну творчу долю, тому в пам'яті людській залишиться надовго.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори

ТВОРИ : Т. 1. Поезії. – Київ : Логос, 1996. – 435 с.

ТВОРИ : Т. 2. Вибрані переклади. – Київ : Логос, 1997. – 420 с.

ГОЛУБА колиска : пісні. – Київ : Муз. Україна, 1989. – 64 с.

ВЕРБНАЯ дорога : стихи. – Москва : Сов. писатель, 1990. – 128 с.

ТАРАСОВІ сліди. Марево : докум. повісті-есеї. – Чернігів, 1992. – 135 с.

Книги і статті про творчість С. П. Реп'яха

БРИК О. Станіслав Реп'ях – співець Полісся / Олексій Брик // Деснян. правда. – 2015. – 19 лют. – С. 7.

ВІДІЙШОВ у вічність Станіслав Реп'ях : пам'ятаємо // Сіверян. літопис. – 2012. – № 5-6. – С. 214-215.

ДИХАЮ тобою, Україно… : до 60-річчя від дня народження С. П. Реп'яха із циклу «Письменники-земляки – лауреати літературних премій». Вип. V. – Чернігів, 1998. – 23 с. – (Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка).

МАТЮШКІНА Т. Лишаючи свій слід : (Станіслав Реп'ях) / Тетяна Матюшкіна. – Чернігів, 2003. – 48 с. – (портр. земляків).

МИЛІЧ К. І незглибиме творче ремесло : (до 75-річчя Станіслава Реп'яха) / Костянтин Миліч // Літ. Чернігів. – 2013. – № 2. – С. 138-140.

НЕЖИВИЙ О. Григір Тютюнник і Станіслав Реп'ях: те, що незабутнє… / Олексій Неживий // Літ. Чернігів. – 2016. – № 2. – С. 173-175.

РЕП'ЯХ С. «Пішов би тим самим шляхом…» / Станіслав Реп'ях ; інтерв'ю провела Т. Матюшкіна [з нагоди 70-річчя поета] // Літ. Чернігів. – 2008. – № 2. – С. 149-153.

САПОН В. Меморіальна дошка письменнику [у Чернігові на будинку, в якому жив С. Реп'ях] / Володимир Сапон // Деснян. правда. – 2015. – 22 жовт. – С. 2.

СТАНІСЛАВ Панасович Реп'ях : (реком. бібліогр. покажч.). – Чернігів, 1988. – 8 с. – (Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка).

СТАНІСЛАВ Панасович Реп'ях : (біобібліогр. покажч.). – Чернігів, 2008. – 25 с. – (Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; серія «Письменники – наші земляки»).

ТУРКІВСЬКИЙ М.П. Наш кошовий / Микола Турківський. – Прилуки, 2014. – 106 с. : іл. – (На творчому шляху).

ФАЛЬЧЕВСЬКИЙ О. Станіславу Реп'яху – 75. На жаль, символічно… / Олександр Фальчевський // Деснянка вільна. – 2013. – 25 трав. – С. 8.

ЯРЕЦЬ В. Від землі і людей : (до 50-річчя з дня народження Станіслава Реп'яха) / В. Ярець // Укр. мова і літ. в шк. – 1988. – № 5. – С. 64-66.

ЯРОВИЙ О. Земна місія письменника / Олександр Яровий // Літ. Україна. – 2008. – 22 трав. – С. 6.

27 ЛИПНЯ
165 років від дня народження
В. Г. КОРОЛЕНКА (1853-1921)

ВЕЛИКИЙ ГРОМАДЯНИН І ПИСЬМЕННИК

Володимир Галактіонович Короленко народився 27 липня 1853 року в Житомирі, у багатодітній сім'ї. Галактіон Панасович Короленко служив у цьому місті повітовим суддею. Походив зі старовинного роду миргородського козачого старшини Івана Короля.

У 1866-1871 рр. майбутній письменник навчався в гімназії Рівного, куди перевели батька. Канікули проводив у селі свого дядька. Саме тут він захопився українською народною культурою, творами Тараса Шевченка. Особливо юного Володимира вразила поема «Гайдамаки».

По закінченню гімназії Володимир Короленко вступив до Санкт-Петербурзького технологічного інституту. У 1874 р. перейшов до Петровської хліборобської та лісової академії у Москві. За участь у студентських виступах Володимира Короленка виключили із академії. Проживав цілий рік у Кронштадті під наглядом поліції, працюючи коректором у друкарні, репетитором у багатих сім'ях, інколи чоботарем і чорноробом.

У 1877 році юнакові вдалося продовжити освіту у Санкт-Петербурзькому гірничому інституті. За підозрою у революційній діяльності навесні 1879 року його вислали до В'ятської губернії, а звідти – до Якутії, тому що відмовився підписати присягу на вірність цареві Олександру III. На засланні і тюрмах Володимир Короленко провів майже шість років. Тоді ж почав писати прозу.

У 1900 році за станом здоров'я разом із сім'єю переїхав до Полтави. Незабаром його обрали головою комітету міської громадської бібліотеки.

З великими труднощами було отримано дозвіл влади на відкриття у Полтаві пам'ятника Івану Котляревському. Велика група чернігівських громадських і культурних діячів прибула на свято української літератури, яке відкрилося 30 серпня 1903 року. Серед учасників урочистостей був і М. М. Коцюбинський як делегат Чернігівського музично-драматичного гуртка. В. Г. Короленко тоді перебував у Молдавії та Румунії.

Після його повернення, восени 1903 року, відбулася зустріч двох письменників. Михайло Михайлович розповів Володимиру Галактіоновичу про ганебний вчинок полтавського градоначальника Олексія Трегубова, який заборонив виголошувати вітальні слова на відкритті пам'ятника українською мовою. Це спонукало Короленка написати статтю «Котляревський і Мазепа». Письменник наголошував: основна причина заборони в тому, що українською мовою розмовляв Мазепа, якого він не вважав зрадником, а людиною, яка відстоювала національні інтереси України, шукаючи союзу з Карлом XII. У журналі «Русские записки» Володимир Галактіонович писав: «Выходило таким образом, что язык Котляревского и Шевченко, привлекший в русскую Украину зарубежных паломников, законен только в Австрии. На своей родине, у своей колыбели он запрещен. ...[это] проявление вандализма, сказывающееся в последние годы в виде закрытия просветительских учреждений, газет и журналов на украинском языке и объявления «мазепинством» самых законных элементарно-культурных стремлений украинцев».

М. М. Коцюбинський вважав В. Г. Короленка майстром малої прози і говорив, що зустрічі з митцем стали для нього

найприємнішими спогадами в житті. Багато років письменники обмінювалися творами. В особистій бібліотеці М. М. Коцюбинського зберігаються з дарчими написами «Очерки и рассказы» В. Г. Короленка у трьох книгах, видані редакцією журналу «Русское богатство». У цьому часописі, де він був головним редактором, В. Г. Короленко надрукував оповідання М. М. Коцюбинського «На камені», «Цвіт яблуні», «Він іде». Переклади російською мовою здійснив Леонтій Дмитрович Шрамченко (1877-1954) – статистик Чернігівського земського статистичного бюро, приятель Михайла Михайловича, уродженець Олишівки.

Із листування двох письменників дізнаємося, що М. М. Коцюбинський сприяв встановленню контактів В. Г. Короленка з Чернігівською губернською архівною комісією для збирання матеріалів про чернігівський період життя письменника Г. І. Успенського, біографію якого Володимир Галактіонович мав написати для «біографічної бібліотеки» книговидавця Ф. Ф. Павленкова.

Збереглося листування і між дружиною В. Г. Короленка Євдокією Семенівною та М. М. Коцюбинським. Письменник подякував Є. С. Короленко за прислані книги її чоловіка. Дружина Володимира Галактіоновича у своєму листі до Михайла Михайловича звернулася з проханням надіслати свою книгу, а якщо його це не обтяжить, поклопотатися серед знайомих зробити те ж саме заради бібліотеки-читальні імені Гоголя, яка мала відкритися для бідних мешканців Полтави.

В. Г. Короленко і М. М. Коцюбинський сподівалися на нові зустрічі. Однак, на жаль, цього не сталося. Михайло Михайлович пішов із життя у квітні 1913 року. А за декілька років відбулися одна за одною революції. Володимир Короленко не сприйняв жовтневий переворот 1917 року. Ленін був добре знайомий з громадянською

позицією Короленка, читав його листи, в яких письменник виступав проти «червоного терору» більшовиків, проти закриття вільних газет. Реакція Леніна була такою: «Жалкий мещанин, плененный мелкобуржуазными предрассудками... Нет, таким «талантам» не грех посидеть недельку в тюрьме, если это надо для предупреждения заговоров... Он считает себя мозгом нации, но на самом деле не мозг, а «г…но».

Проте історія розпорядилася по-своєму. Авторитет В. Г. Короленка був величезний, навіть за межами Росії. 12 жовтня 1926 року, через п'ять років після його смерті, французький письменник Ромен Роллан написав Софії Володимирівні Короленко: «Мене завжди вражало, що всі росіяни, з якими мені довелося мати справу, до якої б партії вони не належали, говорили про Вашого батька з однаковою щирою любов'ю, не тільки як до письменника, але й як до людини з високою мораллю, що стоїть над партіями. Згадую, як тут, у Швейцарії, серед російських емігрантів, у гуртку Луначарського, говорилося: «Якщо в Росії буде республіка, Короленко повинен стати її президентом».

Творчість і діяльність видатного письменника та громадського діяча шанується і в Україні. У 2003 році з нагоди 150-річчя від дня народження В. Г. Короленка Президент країни підписав розпорядження про вшанування його пам'яті. Національна Спілка письменників України встановила літературну премію імені В. Г. Короленка за найкращий твір, написаний російськомовними літераторами України.

Ім'я письменника надано Чернігівській обласній універсальній науковій бібліотеці, Полтавському національному педагогічному університету, Харківській державній науковій бібліотеці, ценральним міським бібліотекам Рівного та Маріуполя, школам у Полтаві і Житомирі. У Полтаві і Житомирі відкрито музеї В. Г. Короленка.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори

ТВОРИ : у 4-х т. Т.1-4 / пер. з рос. – Київ : Держлітвидав УРСР, 1953-1954.

ВИБРАНЕ. – Київ : Держлітвидав УРСР, 1956. – 368 с.

ДІТИ підземелля : з повісті «У поганому товаристві» / пер. з рос. О. Іванченко. – Київ : Дитвидав УРСР, 1964. – 52 с. : іл.

СЛІПИЙ музикант : повісті та оповідання / післямова О. Логвиненка. – Київ : Молодь, 1979. – 204 с. : іл.

ДНЕВНИК (1917-1921) = Щоденник (1917-1921). Письма из Полтавы = Листи з Полтави. Переписка с М. Горьким = Листування з М. Горьким. Котляревский и Мазепа = Котляревський і Мазепа / [упоряд., післямова і прим. проф. В. В. Яременка]. – Київ : Аконіт, 2011. – 496, [16] с. : фот. – (Б-ка українознавства ; вип. 19).

ДЕТИ подземелья. Дневники (1917-1921). – Харьков : Фолио, 2013. – 443, [1] с.

Книги і статті про В. Г. Короленка

КОРОЛЕНКО Володимир Галактіонович (27.07.1853-25.12.1921) // Українська літературна енциклопедія. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 571-572.

ДУДКО В. Твори Михайла Коцюбинського в журналі «Русское богатство» епохи революції 1905-1907 рр. / Віктор Дудко // Наук. записки Ін-ту журналістики. – Київ, 2005. – Т. 21. – С. 111–115.

ДЯЧЕНКО А. М. В. Г. Короленко : худож. – докум. нариси, мемуарні спогади, наук. матеріали і дослідж. / Анатолій Дяченко. – Полтава : Оріяна, 2005. – 72 с.

ІГНАТЕНКО Г. Г. Володимир Короленко : біогр. повість / Г. Ігнатенко. – Київ, 1986. – 296 с.

ЛИСТИ до Михайла Коцюбинського. Т. 3 / упоряд. та комент. В. Мазного ; відп. ред. тому М. Коцюбинська. – Чернігів : Чернігів. обереги, 2002. – 480 с.

С.110-116 : Листування з В. Г. Короленком.

НІКОЛЕНКО Є. Йому вклоняється у шані Україна / Є. Ніколенко // Культура і життя. – 2003. – 12 листоп. – С. 2.

ОЛЬХОВСЬКА Л. Короленко і Україна / Л. Ольховська // Культура і життя. – 2003. – № 20-21. – С. 7.

РЕВЕГУК В. В. Г. Короленко. Громадська діяльність письменника (1917-1921 рр.) : [монографія] / Віктор Ревегук, Надія Кочерга. – Полтава : Дивосвіт, 2014. – 207 с. : фот.

ЯЦЕНКО О. М. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013) / О. Яценко, Н. Любовець ; редкол. В. Попик (голова) та ін. – Київ, 2015. – 469 с. – (НБУ ім. В. І. Вернадського ; сер. «Джерела укр. біографістики». Вип. 3).

С.42 : Посібник про В. Г. Короленка.

10 СЕРПНЯ
65 років від дня народження
В. М. КОШМАЛА (1953)

«НЕКРАСИВИХ ЛЮДЕЙ НЕМАЄ, Є ПОГАНІ ФОТОГРАФИ»

Віктор Миколайович Кошмал народився 10 серпня 1953 року у місті Бахмачі. Навчався у середній школі № 1. По закінченню навчання працював на хлібозаводі вантажником, водієм, проходив військову службу у повітряно-десантних військах. Після демобілізації вступив до Чернігівського педінституту ім. Т. Г. Шевченка. Особисті обставини змусили його перевестися на заочну форму навчання. Саме тоді почав працювати керівником дитячої фотостудії «Пошук», а згодом – завідувачем фотолабораторії Палацу дітей та юнацтва у Чернігові.

І це не була випадковість. Бо фотографуванням Віктор Миколайович захопився у дитинстві, коли отримав у подарунок фотоапарат «СМЕНА-Б», який став улюбленим на багато років. Навчаючи дітей, сам постійно удосконалював свою майстерність. Як керівник гуртка пройшов з підопічними не одну сотню кілометрів чарівним улюбленим містом та навколишніми селами й лісами, шукаючи та відтворюючи у своїх працях неповторну красу рідного краю та його трударів. Наснаги додали перші знімки, які з'явилися у пресі. Почали запрошувати до участі у конкурсах, виставках.

Постійно перебуваючи у творчому пошуку, студія «Пошук» та її керівник В. М. Кошмал здобули всеукраїнське визнання, досягли перемог, беручи участь у провідних всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Кращі фотознімки були неодноразово представлені на конкурсах Національної спілки фотохудожників України, газети

«День», інформаційного агентства «Укрінформ», «PHL-фотолєнта», фірми «CANON».

Одна із газет писала: «Чернігівський фотограф Віктор Кошмал при всьому своєму бажанні не в змозі назвати кількість знімків, які він зробив. Це нереально, тому що фотоапарат у нього зазвичай строчить, як кулемет». Фотографує він головним чином фотоапаратами фірми Canon. Дуже зручно для спортивних зйомок, бо можна використати багатокадровий режим.

Віктор Миколайович полюбляє робити портрети. «Некрасивих людей немає, – говорить він, – є погані фотографи. Червоною ниткою через усе моє життя проходять слова Олександра Родченка: «Фотографія повинна бути простою і складною одночасно, вона повинна дивувати і вражати». Якщо цього немає, то про фотографію як про мистецтво нічого розмовляти».

Талановитого фотомайстра Віктора Кошмала знають і за межами України. Він брав участь і перемагав на багатьох всеукраїнських і міжнародних фотоконкурсах. Віктор Миколайович Кошмал є позаштатним фоторепортером багатьох центральних та регіональних засобів масової інформації. Його роботи неодноразово виставлялися у Чернігівській ОУНБ ім. В. Г. Короленка та завжди викликали захоплення відвідувачів. Адже головною темою творчості фотомайстра є Чернігівщина, її історичні пам'ятки, квіти, люди, різноманітні гумористичні епізоди, які з ними траплялися. У травні 2017 року Віктор Миколайович представив у бібліотеці фотовиставку «І шепочуть ніжно квіти пелюстками» із сімнадцяти дивовижних світлин із зображенням звичайних польових квітів, первоцвітів. Від них віє теплим сонячним ранком і запахами різнотрав'я.

Світлини фотомайстра виставлялися також у Чернігівській міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського, у бібліотеці Чернігівського

технологічного університету, в літературно-меморіальному музеї-заповіднику М. Коцюбинського. І всюди – успіх, тому що в його фотографіях відчувається глибина почуттів.

Віктор Миколайович Кошмал є членом Національної спілки фотохудожників України, Асоціації спортивних журналістів України, Спілки журналістів України. Якщо запитати, яка із його світлин найулюбленіша, є впевненість, що почуємо у відповідь: та, яку я збираюся зняти завтра.

ЛІТЕРАТУРА:

БЛЮЗМАН Л. Упіймана мить / Л. Блюзман // Деснян. правда. – 2011. – 1 верес. – С. 4.

«ВЕТЕРАНСЬКИЙ» об'єктив // Деснян. правда-вільна. – 2010. – 27 квіт. – С. 8.

Фотовиставка до 65-річчя Перемоги у Чернігівській ОУНБ ім. В. Г. Короленка.

ВІКТОР Кошмал «З любов'ю про людей» : фотовиставка : каталог / Черніг. ОУНБ ім. В. Г. Короленка. – Чернігів, 2009. – 16 с. : фото.

ЄЛІСЄЄВА М. Квіти Віктора Кошмала / Марта Єлісєєва // Черніг. відом. – 2011. – 16 лют. – С. 20.

Виставка «Квіти сонцелюба» у Черніг. музеї-заповіднику М. Коцюбинського.

ЄЛІСЄЄВА М. Миті спортивного життя у фотографіях Віктора Кошмала / Марта Єлісєєва // Черніг. відом. – 2015. – 23 груд. – С. 16.

Виставка «Чернігівщина олімпійська» в ОУНБ ім. В. Г. Короленка.

КОВТУН Ю. Немає правил гарної фотографії, є просто гарні фотографії / Юлія Ковтун // Черніг. відом. – 2014. – 17 верес. – С. 20.

МЕКШУН С. Виставка фотомайстра [відкрилася у міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського] / Сергій Мекшун // Черніг. відом. – 2014. – 11 черв. – С. 21.

ОСТАШКО И. Виктор Кошмал: оптимист, мечтатель, эстет, профессионал / Ирина Осташко // Деснянка вільна + Деснян. неделя. – 2013. – 8 серп. – С. 5.

ЧЕРНІГОВО-СІВЕРСЬКА земля : фотоальбом / [упоряд. : В. Сорокін, С. Федусь ; фотоіл. : М. Турчин, В. Кошмал, М. Тищенко]. – Чернігів : Десна Поліграф, 2012. – 191 с.

ШИЛО О. Маленькі шедеври майстра /Олександр Шило // Деснян. правда. – 2013. – 23 трав. – С. 12.

31 ЖОВТНЯ
165 років від дня народження
М. І. КИБАЛЬЧИЧА (1853-1881)

ЗОРЯНИЙ МРІЙНИК, ЩО СТАВ РЕВОЛЮЦІОНЕРОМ

Микола Іванович Кибальчич народився 31 жовтня 1853 року в місті Короп, у родині священика Івана Йосиповича та Варвари Максимівни. Навчався у Чернігівській духовній семінарії і у гімназії Новгорода-Сіверського, де захопився хімією. Вищу освіту здобував у Петербурзькому інституті інженерів шляхів сполучення, пізніше перейшов до Медико-хірургічної академії. Тут Кибальчич і познайомився з народовольцями. Проте диплом не отримав, оскільки у 1875 році його

заарештували за розповсюдження серед селян Чернігівщини «бунтівних» творів. Майже три роки провів у Лук'янівській тюрмі у Києві, після чого його випустили під нагляд поліції. Згодом Микола Кибальчич знову приїхав до Петербургу. Увійшов до організації «Народна воля», у складі якої була терористична група Андрія Желябова. 26 серпня 1879 року Виконавчий комітет «Народної волі» ухвалив рішення про вбивство Олександра II. Народовольці свято вірили: якщо вбити царя, то обов'язково станеться революція. Терористи вперше взяли на озброєння динаміт, якість якого поліпшив Микола Кибальчич. За своїми характеристиками він перевершував динаміт його винахідника – шведа Нобеля.

1 березня 1881 року у Санкт-Петербурзі, на набережній Катерининського каналу, член «Народної волі» Ігнатій Гриневецький кинув бомбу у карету царя Олександра II. Царя відвезли до палацу, де він помер від величезної втрати крові. Так закінчився сьомий замах на Олександра II. Почалися арешти.

Миколу Кибальчича заарештували через сімнадцять днів після теракту. Відданий до суду разом з Желябовим, Перовською, Рисаковим та Михайловим і страчений 3 квітня 1881 року. Рідним «царевбивці» Кибальчича було запропоновано змінити прізвище, однак вони відмовилися.

На початку XX століття вийшли книги, присвячені історії революційного руху в Росії. Їх автори не обійшли увагою і Миколу Івановича Кибальчича. На той час деякі із колишніх народовольців були ще живі і поділилися своїми спогадами про цю дивовижну людину. Майже всі вони сходяться на тому, що Микола Кибальчич був типовим кабінетним працівником. Окрім хімії його вабила філософія, самотужки вивчив французьку, німецьку та англійську мови. За характером – флегматик. Говорив неспішно і мало. Мав кришталеву

душу – таким був щирим і правдивим. Напрочуд довірливий. На запитання про сімейний стан відповідав: «Всі вони полюбляють, щоб ними займалися і доглядали за ними. Я не розумію цього. Та й часу у мене немає». Микола не мав друзів, не було у нього і уподобань. У повсякденному житті зовсім не практичний і безпорадний. Лише самодержавство могло з цього мирного кабінетного вченого зробити переконаного революціонера і терориста.

Прокуратура і жандарми люто ненавиділи Перовську і Желябова, про Кибальчича відгукувалися стримано, ухиляючись від розмов про нього. Для них він був філософом, який стояв поза партійними пристрастями. Коли Миколу заарештували, він одразу ж взявся за свої креслення, що мали відношення до проекту повітряного човна і, поки йому не принесли папір, креслив прямо на стіні. Захисник М. І Кибальчича Володимир Миколайович Герард розповів про враження від першого знайомства зі своїм підзахисним (мовою оригіналу): «Он был погружен в свои изыскания о воздухоплавательном снаряде, он жаждал, чтоб ему дали возможность записать свои математические изыскания об этом изобретении».

На суді Микола Кибальчич виявив виняткову мужність. В останньому слові зробив заяву про свій винахід, просив зберегти і використати практично підготовлений проект, який передав для зберігання В. М. Герарду. У передсмертному листі до Олександра III, сина вбитого царя, просив зустрічі зі спецами з технічного комітету для обговорення долі свого проекту. Просив нового російського імператора припинити гоніння за розповсюдження соціалістичних ідей, надати свободу слова і друку. Олександр III написав резолюцію: нічого нового, фальшива точка зору. На проект Миколи Кибальчича з усіма подробицями про його винахід наклали казенну печатку, підшили до справи та так і залишили. У 1917 році її знайшли в архіві департаменту

поліції. Вперше проект було опубліковано у 1918 році на сторінках журналу «Былое» (№ 4-5). У Коропі встановлено пам'ятник М. І. Кибальчичу та відкрито музей-садибу автора схеми першого у світі реактивного літального апарату. Його ім'ям названо кратер на зворотному боці Місяця, а також вулиці у Чернігові і Коропі.

ЛІТЕРАТУРА:

КИБАЛЬЧИЧ Микола Іванович (31.10.1853-3.04.1881) // Енциклопедія історії України : у 10 т. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 182.

ДЕНИСЕНКО А. Операція «Бубновий туз», або три любові Миколи Кибальчича : докум. повість / Анатолій Денисенко // Пам'ять століть. – 2010. – № 4-5. – С. 200-260.

ІВАЩЕНКО В. І. Микола Кибальчич / В. Іващенко. – Київ : Молодь, 1962. – 193 с.

МАЛИШЕВСЬКИЙ І. Справа державного злочинця, або Повість про занапащене життя : 125 років тому страчено Миколу Кибальчича / І. Малишевський // Вітчизна. – 2006. – № 5 – 6. – С. 139-150.

МИХАЙЛЕНКО В. Сюди ведуть дороги звідусіль / Валентина Михайленко // Черніг. вісн. – 2000. – 10 лют.

Меморіальному музею М. І. Кибальчича у Коропі – 40 років.

МІТКЕВИЧ М. Микола Кибальчич – революційний народник, вчений / М. Міткевич // Сіверян. літопис. – 2005. – № 1. – С. 54-63.

НІКОЛАЄВ В. Короп – містечко зоряне / В. Ніколаєв // Деснян. правда. – 1990. – 11 квіт.

ПЕРЕЇДЕНКО О. Дисертація перед стратою : (про революціонера-народника, автора проекту реактивного літального апарату) / О. Переїденко // Знання та праця. – 1965. – № 4. – С. 10-11.

ПРИШУТОВ Е. «Царське полювання» Миколи Кибальчича / Е. Пришутов // Деснян. правда. – 2013. – 12 верес. – С. 7.

ПУЛІНЕЦЬ П. Імені Кибальчича [вулиця у Коропі] / Петро Пулінець // Комсомольський гарт. – 1968. – 31 січ.

3 ГРУДНЯ
65 років від дня народження
Н. Я. ТКАЧЕНКО (1953)

ЇЇ ДУША ВИСВІЧУЄ ЗОРІ

Ніна Яківна Ткаченко народилася у с. Лісниче Бершадського району Вінницької області. З дитинства писала вірші. Перший вірш був опублікований у районній газеті, коли Ніна навчалася у шостому класі. Після школи вступила на факультет журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. У 1976 році Ніна Ткаченко за направленням приїхала до Прилук працювати керівником радіоредакції. Була також і позаштатним кореспондентом обласної газети «Деснянська правда». Згодом очолила редакцію районної газети «Правда Прилуччини».

Ще в університеті Ніна вийшла заміж за свого однокурсника Миколу Ткаченка з Полтавщини. Народила донечку. Втрьох вони приїхали до Прилук. У цьому місті у них народилася ще одна дитина – майбутня поетеса Олеся Білоцвіт.

Чверть віку Микола Никифорович Ткаченко працював у газеті «Правда Прилуччини». Пройшов шлях від кореспондента до редактора. Але з-під його пера народжувалися не тільки газетні публікації. Друкував поезію в місцевій, обласній, республіканській пресі. Одна за одною побачили світ три поетичні збірки – «Спілих

вишень тепло», «В обіймах саду», «На межі протиріч». Миколу Ткаченка було прийнято до Національної спілки письменників України. Ніна Ткаченко мала поруч не лише улюбленого чоловіка, батька її дітей, а й однодумця, порадника, першого читача і літературного критика. Підступна хвороба обірвала життя Миколи Ткаченка 11 вересня 2006 року. Остання його поетична збірка «Благослови моє ім'я» вийшла вже по його смерті, упорядником її стала Ніна Яківна. Пам'яті чоловіка вона присвятила книгу «Із вереснем віч-на-віч».

У 2008 році видала збірку поезій «Спалах», проілюстровану фотохудожником Володимиром Яковенком, який трагічно загинув кілька років тому. У 2013 році Ніна Ткаченко порадувала своїх прихильників книжкою поезій «Космея». Вірші, які склали цей збірник, емоційні, образні, проникливі. В них чергуються то сумні, то світлі тони. Рядки цих поезій закарбовуються надовго.

А до того були поетичні книги Н. Я. Ткаченко: «Душа висвічує зорі», «Пізнє причастя», «На околицях літа», «Освідчення синього вітру». До останньої збірки вступну статтю написав відомий український письменник грузинського походження Рауль Чілачава. Сьогодні її лірика відома за межами України. Вона – член Національної спілки письменників України, лауреат обласної журналістської премії ім. В. Блакитного, літературних премій ім. М. Коцюбинського, Л. Забашти та Л. Глібова.

Побутує думка, що поезією Ніни Ткаченко щиро захоплюються жінки. Доля істини у цьому є. Адже її життя і творчість дивним чином перегукуються із іншим поетом-ліриком, теж жінкою, великою вірменською поетесою XX століття Сильвою Капутікян. Вона, як і Ніна Яківна, опублікувала свій перший вірш дівчинкою-школяркою. Мала вищу філологічну освіту. Була дружиною вірменського поета Ованеса Шираза. Своєю громадянською позицією викликала величезну повагу

свого народу. Не меншою популярністю користувалися її вірші про кохання, якими зачитувалися жінки колишнього Радянського Союзу у перекладі російською мовою. Обох чудових поетес єднає те, що вони автори віршів про любов, жіночність, патріотизм і самопожертву.

Ніна Ткаченко пише ніжно, жіночу, але й сильну поезію. Захоплює дивовижна гармонія серця і думки поетеси.

Поетичний дар від батьків успадкувала Олеся Білоцвіт, авторка кількох поетичних збірок, лауреат літературної премії ім. Л. Глібова, член Національної спілки письменників України. Проживає в Австралії. У 2013 році побачила світ книжка «Сонце сходить для Тебе», куди увійшли поетичні твори Миколи, Ніни та Олесі Ткаченків.

Отже, на Чернігівщині є поезія з жіночим обличчям, яка вражає своєю задушевністю, теплотою і дивовижною щирістю, розкриває душу людини. Перш за все це свідчить про художню майстерність поетес, їх талант. Все це притаманне Ніні Яківні Ткаченко.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори

ДУША висвічує зорі : перша зб. поезій. – Прилуки, 1995. – 57 с.

ПІЗНЄ причастя. – Чернігів : [б. и.], 1999. – 63 с. : іл.

НА ОКОЛИЦЯХ літа : поезії. – Чернігів : Деснян. правда, 2003. – 96 с.

ОСВІДЧЕННЯ синього вітру : поезії / худож. оформл. В. Мухіна ; вступ. ст. Р. Чілачава. – Чернігів : Деснян. правда, 2003. – 96 с.

СПАЛАХ / Ніна Ткаченко, Володимир Яковенко ; вступ. сл. Д. Іванов. – Чернігів : Деснян. правда, 2008. – 72 с. : кол. іл.

КОСМЕЯ : [поезії]. – Чернігів : Лозовий В. М., 2013. – 79 с. : іл.

СОНЦЕ сходить для Тебе / Микола Ткаченко, Ніна Ткаченко, Олеся Білоцвіт. – Чернігів : Лозовий В. М., 2013. – 240 с.

Публікації про творчість Н. Я. Ткаченко

БІЛОЦВІТ О. Ти хотів, щоб я була такою / Олеся Білоцвіт // Деснян. правда. – 2016. – 15 верес. – С. 8.

БРИК О. Грані таланту поетеси-лірика Ніни Ткаченко / Олексій Брик // Деснян. правда. – 2015. – 22-25 черв. – С. 7.

ГРИНЬ М. «Душа висвічує зорі» : книги наших земляків / Микола Гринь // Деснян. правда. – 1995. – 27 лип.

КОНЕЧНА О. У Ніни Ткаченко – ювілей! : [до 60-річчя поетеси] / Олена Конечна // Гарт. – 2013. – 5 груд. – С. 12.

ТКАЧЕНКО Н. …І вічний поклик висоти : [пам'яті М. Ткаченка] / Ніна Ткаченко // Гарт. – 2016. – 8 верес. – С. 10.

ТКАЧЕНКО Ніна Яківна // Літературна Прилуччина : біобібліогр. довід. – Прилуки, 2012. – С. 91-96.

Я – ПІЩИНКА в земних долонях : (до 60-річчя від дня народження Н. Я. Ткаченко) : реком. список літ. / Прилуц. РЦБС, Прилуц. ЦРБ ; [уклад.: Г. Горіла, Т. Печена]. – Прилуки, 2013. – 11 с. – (Письменники Прилуччини).

ЦЬОГО РОКУ:

950 років (1068) з часу першої писемної згадки про Седнів Чернігівського району

МІСТО НА СНОВІ

Містечко Седнів вперше згадується в Іпатіївському літописі під 1068 роком як місто Сновеськ. Назва запозичена від ріки Снов, на берегах якої розташувалося містечко. У наступні століття мешканці Сновеська витримували облоги багатьох ворогів. Вони були гарними захисниками, мали значні запаси продовольства і води, користувалися підземними ходами. За те, що вистачало витримки відсидіти у печерах і звідти наносити ворогові відчутних ударів, жителів міста стали називати «седнями», а з XVI ст. Сновеськ перейменовано на Седнів. В історичній літературі можна знайти відомості про те, що саме тут утворилася перша Січ – козацька столиця.

У 1635 році містечко стало центром Седнівського округу, який належав Тризнам. Була в ньому й волость. Як військова одиниця Седнів підпорядковувався Чернігівському полку.

Седнівські козаки брали активну участь у Визвольній війні 1648-1654 рр., підтримуючи Богдана Хмельницького. По закінченню воєнних дій у 1654 р. Седнів перетворився на сотенне містечко Чернігівського полку.

У 1708 р. розпочалась війна Швеції з Росією. Седнівські козаки рушили на війну. Розбили разом з іншими шведів і повернулися

додому героями. У 1718 р. за вимогою Петра І десять тисяч козаків Чернігівського полку, серед яких були й седнівські, під проводом полковника Павла Полуботка «ходили к Ладожскому озеру рыть каналы». Там загинули майже всі козаки. Хто повернувся до Седнева, був хворою і немічною людиною.

Оскільки поселення належало Чернігівському магістрату, то вважалося вільним містом і ніхто із військової старшини ним не володів. Седнів був центром сотенного управління і тому в ньому мешкав сотник, підпорядкований Чернігівському полковнику. Основними землями в районі Седнева володіли Лизогуби.

Про ті далекі часи нагадує Лизогубівська кам'яниця, збудована 1690 р. Яковом Лизогубом. До жовтневого перевороту 1917 р. вона була власністю братів Іллі Івановича та Андрія Івановича Лизогубів. Вони прикрасили Седнів садами, фонтанами, впорядкували парк. Тут відпочивав і серцем, і душею третій брат Олександр Іванович Лизогуб – один із зачинателів української фортепіанної музики.

У XIX ст. Седнів, який до того перебував у складі Городнянського повіту Чернігівського намісництва, відійшов до Чернігівського повіту. Був і центром волості того ж таки повіту Чернігівської губернії. Під час Вітчизняної війни 1812 року у Седневі сформовано 4-й козачий полк, який брав участь у Бородинській битві. У 1870-х рр. – один із осередків народництва на Чернігівщині. На початку XX ст. побудовано лікарню, амбулаторію, два училища, Народний дім. На кошти, зібрані населенням, у парку садиби Лизогубів було споруджено один із перших пам'ятників Кобзарю в Україні.

У 1917 році Седнів перебував у складі УНР. Потім містечком оволоділи російські більшовицькі загони. Про бої між вояками армії УНР та Богунським полком нагадує поховання на місцевому цвинтарі, де спочили вічним сном 25 загиблих у бою бійців УНР.

Седнів пережив колективізацію, голодомор, нацистську окупацію. Його статус було понижено до села. З 1959 р. – селище міського типу. Тут проживає 1103 людини. Достопам'ятностями Седнева є садиба Лизогубів, яка створювалася з кінця XVII до початку XX ст., Воскресенська церква (родова усипальниця Лизогубів), дерев'яна Георгіївська церква (1747), кам'яниця Лизогубів (1690), альтанка Глібова (перша половина XIX ст.), Шевченкова липа, музей енергетики Чернігівщини. 19 листопада 2009 р. Президент України В. А. Ющенко підписав Указ «Про деякі заходи зі збереження визначних пам'яток історико-культурної спадщини селища Седнів Чернігівської області».

У Седневі народилися видатні українські діячі І. Л. Шраг, Ф. А. Лизогуб, А. В. Казка, С. М. Усатий, Д. А. Балика, А. В. Десницька, А. А. Дронь. Частими гостями у XIX ст. тут були Т. Шевченко, В. Штернберг, Л. Жемчужников, Л. Глібов. Багато часу проводять у Будинку творчості та відпочинку Художнього фонду відомі художники, щорічно відбувається літературно-мистецьке свято «Седнівська осінь» за участі видатних діячів української культури.

Встановлено пам'ятник народній художниці СРСР, лауреатові Національної премії України імені Тараса Шевченка, Герою України Т. Н. Яблонській, яка любила малювати у Седневі.

Кожний, хто хоч раз відвідав містечко, неодмінно згадає поетичний рядок прекрасного поета Аркадія Казки: «Седнів мене заколисав».

ЛІТЕРАТУРА:

ГІЛЬОВ І. І знову – «Седнівська осінь» / Ігор Гільов // Деснян. правда. – 2017. – 5 жовт. – С. 3.

ЄЛІСЄЄВА М. Седнів надихав і надихає вітчизняних художників / Марта Єлісєєва // Черніг. відом. – 2015. – 15 лип. – С. 21.

КОВАЛЕНКО О. Поховання представників родини Лизогубів у Воскресенській церкві в Седневі / Олександр Коваленко, Ервін Міден // Закоханий в історію : матеріали Третіх Самоквасівських читань, присвячених 90-річчю Г. О. Кузнєцова. – Чернігів, 2015. – С. 91-99.

КОВАЛЕНКО О. Садибно-парковий комплекс родини Лизогубів у Седневі / Олександр Коваленко, Ервін Міден // Палацо-паркові комплекси України : охорона, збереження та використання : наук. зб. за матеріалами наук. конф. – Київ, 2016. – С. 29-34.

КОВАЛЬЧУК М. Альтанка Глібова у Седневі / М. Ковальчук // Літ. Чернігів. – 2015. – № 2. – С. 174-175.

МІДЕН Е. Седнів у житті Ф. А. Лизогуба та його родини / Ервін Міден // Шрагівські читання : зб. ст. і матеріалів. – Чернігів, 2014. – Вип. 3. – С. 116-124.

Ф. А. Лизогуб (1851-1928) – громад. і політ. діяч, народився і до 1922 р. жив у Седневі. У 1918 р. – міністр внутрішніх справ і голова Ради міністрів Української держави. Помер у Белграді (Сербія).

МІДЕН Е. Топонімічний словник Седнева / Ервін Міден // Сіверян. літопис. – 2013. – № 2. – С. 144-158.

МІСТЕЧКО над Сновом : зб. ст. і матеріалів / редкол. : Т. П. Демченко (відп. ред.) та ін. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. – 340 с. : іл.

НЕЙМОВІРНИЙ Седнів – у двадцятці! // Деснянка. – 2017. – 15 черв. – С. 8.

Селище серед двадцятки півфіналістів ІІ Всеукр. конкурсу «Неймовірні села України-2017».

ПАМ'ЯТКИ Седнева на малюнках і світлинах із зібрання Стефана Таранушенка [Образотворчий матеріал] / [упоряд. і авт. тексту: О. Б. Коваленко, А. М. Острянко, О. О. Тригуб]. – Чернігів : Лозовий В. М., 2013. – 1 тека (12 окр. листівок) : фото. – (Чернігівщина туристична).

САПОН В. Малярня Тараса Шевченка і портрет Івана Драча : [літ.-мистецьке свято «Седнівська осінь»] / Володимир Сапон // Деснян. правда. – 2016. – 6 жовт. – С. 1, 5.

САПОН В. Седнів : істор. – краєзн. етюди / Володимир Сапон. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2004. – 92 с.

САПОН В. Седнівська осінь : [стор. історії] / Володимир Сапон // Чернігівщина incognita. – Чернігів, 2004. – С. 346-359.

СТАРИЙ Седнів у творах художників XIX ст. [Образотворчий матеріал] / ЧІМ ім. В. В. Тарновського ; [упоряд. і авт. тексту : О. Б. Коваленко, С. О. Половнікова]. – Чернігів : Лозовий В. М., 2012. – 1 тека (10 окр. листівок).

ЧЕПУРНИЙ В. Музейна вуличка, що веде до храму / Василь Чепурний // Голос України. – 2016. – 26 листоп. – С. 13.

До Георгіївської церкви у Седневі веде вулиця, на якій виставлені копії музейних експозицій.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Амвросій (Полікопа А. Я.) 26
Андрійчук Т. В. 44
Антипович Ю. А. 6
Антоненко П. Я. 20
Антоній Печерський 39
Арват Ф. С. 13
Артеменко П. І. 15

Б

Базилевич В. О. 39
Батюк Я. П. 15, 57-61
Бережний В. П. 21
Березенець Д. Й. 24
Білозерський М. М. 39
Білоцвіт О. 82
Блюзман Л. 74
Богдан С. І. 18
Боднарук Л. М. 17
Бодянський О. М. 30
Бойко В. І. 13
Бойко О. 48
Болбочан П. Ф. 28
Борщ М. М. 32
Брик О. Г. 56, 64, 82
Буймистер В. Г. 17
Бунак М. С. 26

В, Г

Васильєв В. В. 31
Васильєв М. Т. 25
Вербицький-Антіох М. А. 7
Виноградський Ю. С. 15
Вілінська М. О. (Марко Вовчок) 34
Волкович М. М. 33
Вороний Г. Ф. 14
Гаврилюк Я. 49
Гайдай М. П. 31
Ганна Барвінок (Білозерська О. М.) 15
Гарбар І. 53
Гільов І. 48, 86
Головко Д. А. 34
Гомон О. О. 12
Гончаренко А. 48, 49
Горіла Г. 82
Горленко В. П. 4
Горький М. 70
Гоцуленко В. М. 22
Гребінь А. Р. 29
Гринь М. 82
Грінченко Б. Д. 33
Грудина Д. Я. 6

Д, Е, Є

Даниленко М. 53
Дейша В. У. 26

Демченко Т. П. 33, 86
Денисенко А. 78
Домме Є. В. 53
Драч І. 87
Дубровський П. А. 39
Дудко В. 70
Дудченко Г. 48
Дятлов П. Ю. 7
Дяченко А. М. 70
Еткіна І. І. 49
Євсєєнко І. І. 24
Єдомаха Д. П. 19
Єлісєєва М. 74, 86
Ємельянов В. 60
Ємець В. В. 12
Єфремов С. О. 44
Ж, З
Желіба В. І. 8
Жемчужников Л. М. 30
Забашта Л. В. 6
Забіла В. М. 39
Зінченко В. Д. 14
Зубець М. В. 12
Зятьєв С. 49
Іванов Д. 57, 81
Іванченко О. 70
Іващенко В. І. 78
Ігнатенко Г. Г. 70
Іскрицький М. А. 19
К
Касьянов Г. С. 3
Качуровський І. В. 26
Кибальчич М. І. 29, 75-79
Кияшко О. О. 27
Кістяківський О. Ф. 10
Кобзар А. Ф. 12
Коваленко Г. О. 5
Коваленко О. 49, 86, 87
Ковтун В. І. 18
Ковтун Ю. 74
Комов М. О. 16
Конашевич В. М. 16
Конечна О. М. 10, 54-57, 82
Корінь Т. С. 28
Короленко В. Г. 23, 66-71
Костарчук В. М. 25
Коцюбинський М. 71
Кочубей М. М. 3
Кошмал В. М. 24, 72-75
Кравченко І. 53
Кравчук Ф. Ф. 21
Кривошея В. В. 18
Кріп Є. М. 5
Курило О. 57
Куценко П. І. 22, 56
Кучма Л. Д. 24

Л, М
Лебідь А. Д. 4, 41-44
Лебідь Д. К. 40, 41-44
Леонтович Ф. І. 4
Лесючевський В. І. 10
Лизогуб Ф. А. 86
Литвинова-Бартош П. Я. 28
Логвиненко О. 70
Лось Ф. Є. 19
Луговський Б. Л. 17
Любовець О. М. 48, 71
Мазний В. 71
Максюта Ю. І. 9
Малиневська В. М. 11
Малишевський І. 78
Мандрика М. Я. 4
Маркович Д. В. 28
Мастєрова В. 57
Матюшкіна Т. 64, 65
Мащенко С. Т. 14
Мекшун С. 75
Мельникова І. М. 28
Миліч К. 64
Мисник П. О. 7
Михайленко В. 78
Міден Е. 86
Міткевич М. 78
Міхновський М. І. 11
Міщенко Ф. Г. 8
Многогрішний Д. 36
Могилянський М. М. 32
Мойсієнко А. К. 21
Мордовець А. М. 25
Москалець К. В. 8
Мухіна В. 81
Н, О, П
Нагнойний Я. 53
Назаренко В. 49
Неживий О. 65
Несміянов С. Ю. 18
Ніколаєв В. 78
Ніколенко Є. 71
Ольховська Л. 71
Ольшевська Г. С. 31
Осташко И. 75
Острянко А. М. 87
Пашкевич А. М. 6
Перебінос Є. В. 22
Переїденко О. 78
Перемежко П. І. 23
Петренко О. В. 10
Печена Т. 82
Половнікова С. О. 87
Пономарьов С. І. 24
Попик В. 71
Пригоровський В. 53
Пришутов Е. 79
Прокопович П. І. 36

Пулінець П. 79
Пухтинський В. К. 33
Р, С, Т
Ревегук В. В. 71
Реп'ях С. П. 16, 61-65
Решетнюк Р. І. 14
Рихлик Є. А. 30
Розумовський К. Г. 11
Саверська-Лихошва В. В. 53
Савченко В. Ф. 13
Самоквасов Д. Я. 17
Сапон В. 65, 87
Середа Д. 60
Сидорук А. Ф. 29
Скоропадський П. П. 16
Сльозка М. Й. 14
Смоляк О. О. 21
Смолянський Й. Г. 40
Снопок О. М. 25
Соловей Д. Ф. 29
Сорока Ю. 49
Сорокін В. 75
Стаднюк Г. В. 40
Стеценко К. Г. 17
Стравінський Ф. Г. 19
Стрілко В. В. 34
Суярко В. 60
Суярко Л. 60
Таранушенко С. 87
Тарновський В. В. 11
Тарновський Г. С. 40
Терен О. 44
Тищенко М. 75
Ткач М. 61
Ткаченко В. В. 3
Ткаченко М. Н. 7, 82
Ткаченко Н. Я. 32, 79-82
Ткаченко-Галашко П. Ф. 34
Тригуб О. О. 87
Турківський М. П. 65
Турчин М. 75
Тютюнник Г. 65
У, Ф, Х, Ч
Усов Е. П. 5
Успенський Г. І. 27
Файзулін Я. 49
Фальчевський О. 65
Федерс Ю. Я. 19
Федоритенко Т. М. 20
Федусь С. 75
Фененко А. І. 13
Хоменко І. А. 22
Чайка І. І. 5
Чепурний В. 87
Черниш О. П. 34
Чернявський М. Ф. 3
Чирвинський М. П. 15
Чорномор В. 49

Ш, Щ, Я

Шаповал П. Д. 9
Шатров Є. 61
Шевченко Т. Г. 87
Шило О. 75
Шишацький-Ілліч О. В. 40
Шлома М. В. 61
Штернберг В. І. 7
Шульга М. О. 30
Шуст М. Н. 60, 61
Щербина Г. С. 31
Ягн О.-Е. Ю. 20
Якимченко О. Г. 13
Яковенко В. 81
Яременко В. В. 70
Ярець В. 65
Яровий О. 65
Ясновська Л. В. 21
Ятченко Ю. М. 22
Яценко О. М. 71

ЗМІСТ

Перелік знаменних і пам'ятних дат Чернігівської області
на 2018 рік.....3

11 СІЧНЯ 120 років від дня народження
А. Д. ЛЕБЕДЯ (1898-1937).....41

29 СІЧНЯ 100 років тому (1918) сталася трагедія
на ст. Крути.....45

26 ЛЮТОГО 75 років тому (1943) у смт Варва розпочалось
збройне повстання проти гітлерівських окупантів.....50

14 БЕРЕЗНЯ 50 років від дня народження
О. М. КОНЕЧНОЇ (1968).....54

12 ТРАВНЯ 100 років від дня народження
Я. П. БАТЮКА (1918-1943).....57

14 ТРАВНЯ 80 років від дня народження
С. П. РЕП'ЯХА (1938-2012).....61

27 ЛИПНЯ 165 років від дня народження
В. Г. КОРОЛЕНКА (1853-1921).....66

10 СЕРПНЯ 65 років від дня народження
В. М. КОШМАЛА (1953).....72

31 ЖОВТНЯ 165 років від дня народження
М. І. КИБАЛЬЧИЧА (1853-1881).....75

3 ГРУДНЯ 65 років від дня народження
Н. Я. ТКАЧЕНКО (1953).....79

950 років (1068) з часу першої писемної згадки
про Седнів Чернігівського району.....83

Іменний покажчик.....88

Науково-популярне видання

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2018 РІК

Укладачі: **Студьонова** Людмила Валентинівна,
Каганова Ірина Яківна, **Дорохова** Олена Василівна

Відповідальна за випуск **І. М. Аліференко**
Комп'ютерний набір: **Л. В. Студьонова, О. В. Дорохова**
Комп'ютерне верстання: **А. О. Ширманова**

Різограф ОУНБ ім. В. Г. Короленка
Тираж 70 пр.

Видавець і виготовлювач
КЗ «Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. В. Г. Короленка»
проспект Миру, 41, м. Чернігів, 14000
e-mail: korolenkolib@ukr.net